

Suppl. C. 8. L. 1

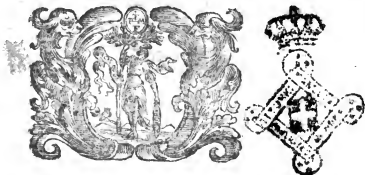
BIBLIOTECA	DUELLO		GIORGIO ENRICO
	C	8	
	L		
	1		
		LEVI	

GIORGIO ENRICO

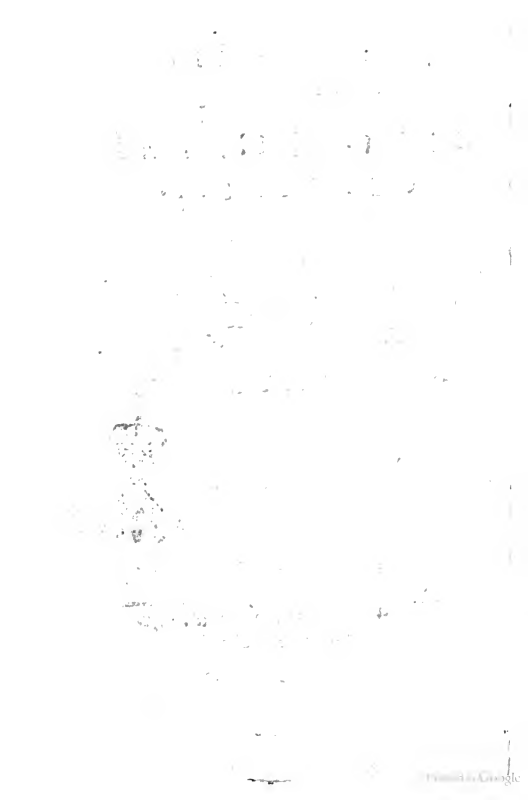

DE IVRE BELLI.
DISSERTATIO
IACOBI CAIMI
VTINENSIS.

ACCESSIT EIVSDEM
EPISTOLA GRATVLATORIA
Ad Summum Pontificem
CLEMENTEM IX.

Patauij, Typis Petri Mariz Frambotti. 1678.
Superiorum permissu.

OPUSCULUM

DE IVRE BELLI

Illustrissimis, atque Excellentissimis D.D.D.

BAPTISTÆ NANIO D. MARCI

PROCVRATORI, ET EQVITI.

LEONARDO PISA VRO

D. MARCI PROCVRATORI,

PETRO MOCENICO EQVITI,

Vigilantissimis Patauini Gymnasij

MODERATORIBVS,

Rei Literariæ Patronis, Propagatoribus

GENEROSISSIMIS,

Vtriusque Temporis, & Bellorum, & Pacis

SIDERIBVS LVCIDISSIMIS,

VENETÆ REIPVB. SERENISS.

SENATORIBVS MAXIMIS,

IACOBVS CAIMVS PROFESSORVM

MINIMVS

D. D. D.

A 2

EX IOANNE RHODIO DANO
AD IACOBVM CAIMVM
Titiani Oppidi Comitem in Patria
Fori Iulij ,
Et in Patauino Gymnasio
Iuris ciuilib Interpretem primæ Sedis
Nec non Collegij Vniuersitatis
Præsidem.

DISTICHON.

I Vs Pacis , Bellique totis sermone disertis ,
Nec placitis absunt dicta , fidesque tuis .

DISSERTATIO

DE

IVRE BELLII

Ita humanae curriculum natura homini tam brevissimum, quam asperissimum, dedit, ut scribit Polidor. Virgil. in Epistola ad Dialogum, de Patientia. Inde non minus verè, quàm graphicè dicta est vita hominis, militia super terram. Vivere militare est, inquit Seneca lib. 10. epist. Discordiarum enim plena sunt omnia, nam & mundi partes, & elementa ipsa inter se pugnare & Philosophi asserunt, & Lucretius cecinit. Bellum inter Deos ipsos invicem agitari, dixit Plato in Euthyphrone, sed & mortalium bellis adesse Deos, fanere, ad-

uerſari, ſæpius meminuit Homerus in Iliade ;
 & refert Dio Chryſoſtom. in tract. Quod
 Ilium non ſit captum ; nec omninò impiè ,
 vel fabuloſè , cum certiffimè è ſacris literis
 Deus Optim. Maxim. Iudæis contra Gentes
 ſæpè adſuerit , opemque tulerit . Animalia
 quoque bruta bellandi ſenſum , & arma à
 natura ipſa arripuiſſe , hauſiſſe , expreſſiſſe ,
 refert Cicero non ſemel , & Xenoph. libr. 2.
 de Vita Ciri , quod muſſitauit ex noſtris Ioan.
 de Lignano , & refert Caſtrenſ. *in l. ex hoc
 iure nu. 3. ff. de iuſt. & iur.* Taurum ferire
 cornu , ungula equum , ſcripſit Anacreon , &
 gallos gallinaceos pugnaciſſimos appellauit
 Petronius , vndè vetus prouerbium , *formica
 ſua bilis ineſt.* Scribit Ariſtoteles libr. 7. Po-
 liticor. cap. 14. totam vitam hominis in hæc
 duo, bellum, ſcilicet, & pacem , eſſe diuiſam ,
 quod & Iuſtinianus noſter expreſſit *in præm.
 Inſtitut.* At dicere poſſumus, & in pace quo-
 tidie in Iudicijs eſſe bellandum , & forenſi
 duello dimicandum : Bellamus & nos , *ait
 ille* , lentaque Fori pugnamus arena . Hinc
 arma , & leges , quæ pacis incrementa ſunt ,
 mutuo ſe ſouent auxilio . Leges bella tem-
 perant , corumque iura moderantur , cohi-
bentes

bentes vim armatam, vt Rubrica indicat, *de re militari*. è contra iura bellicę virtutis præsidio fouentur, cum Togatis etiam illa exercētibus detur vti manu militari. *l. qui restituere. ff. de rei vendicat.* & habere gladij potestatem in homines facinorosos. *l. imperium ff. de Iuris d. omn. Iud.* quod eruditè obseruauerunt Cuiac. Tholosan. & alij.

Ceterum, bella ex iure gentium introducta esse, asserit Hermogenianus *in l. ex hoc iure. §. ff. de inst. & iur.* Quinimò natura ipsa arma suppeditauit, & ferrum, & ligna, & lapides. Scripsit Caius lib. 1. ad l. 12. tabul. vt legimus *in l. si caluitur 233. §. telum ff. de verb. significat.* teli nomine contineri lapidem, lignum, & ferrum; & quidem lapidem primum, veluti telum natura ipsa parabilius mitti solitum aut manu aut funda. Lapide David Palæstinum gigantem percussit: lapidum ictu plurimi periere; funditores milites refert Liuius, & Cæsar, qui fundas librales appellat, quasi quæ lapides libræ pondo emittant, sed & Poeta noster Tassus eosdem commemorat, necitque sagittarijs funditores. Fundarum originem Plin. Phœnicibus tribuit, Strabo Ætolis, communis opinio Balcaribus; Caro-

A A

lus

Ius Malatesta in oppugnatione Cadubrij, anno 1508, vt nobis proximiora referam, ictu lapidis interijt, vt testatur Gherardus de Roo, Austriac. historiæ lib. 12.

Quod itaque dicitur, bella iuris gentium esse, non ita intelligendum est, vt iuris naturalis etiam non sint. Si enim vita nostra in aliquas insidias, si in vim, in tela, aut latronum, aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expediendæ salutis; & hæc est, inquit Cicero pro Milone, *non scripta, sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, sed ex natura ipsa arripimus; haustumus, expressimus, ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus*: Vnde Paulus libr. 10. ad Sabinum, vt legimus in l. scientiam. 46. §. qui cum aliter ff. ad l. Aquil. *Qui cum aliter, ait, tueri se non possent, damnum culpa dederunt, innoxij sunt*, vim enim vi defendere omnes leges, omniaque iura permittunt, quod adnotauit Ioan. Dart. in opusculo de iure nat. gent. & ciuil. cap. 1. circa medium, versic. Secundum exemplum. Et facit quod Vlpianus obseruat in l. 1. §. cum arietes ff. si quadrup. pauper. fecis. dicat. vbi, licet dixerit, animalia sensu rationis carentia

non

non posse iniuriam facere, cum tamen duo arietes, vel boues comississent, distinguit cum Q. Mutio, ut, si quidem perisset qui aggressus erat, cessaret actio, si is, qui non prouocauerat, actio competeret. Animalia læsa & ipsa iure suo recurrunt ad arma naturalia, quod adeo verum, ut id appareat etiam antequam illa habeant, patet in vitulo, qui, ut aduertit Lucretius, iratus fronte petit, & vrget insensus antequam cornua extent. Denique animalia quoque bruta ratione quadam uti, hoc est quadam rationis imagine, Plutarchus asseruit in opusculis. Vim vi repellere, est quidem de iure naturali. Nec obstat, quod Hermogenianus in dict. *l. ex hoc iure*, & Florentinus in *l. ut vim ff. de iust. & iur.* ad ius gentium bella, & defensionem referant; quia, omissa Decij consideratione in ead. *l. ut vim*: Dicendum est, Compilatores Pandectarum ex illis auctoribus adscripsisse propullationem aduersus vim illatam, iuri gentium, non tamen exclusisse ius naturale. Multa sunt quæ & iuris naturalis sunt, & gentium; Primatus, & regia dominatio vtriusque iuris esse ita censetur, ut ex primatu, qui reperitur etiam in

Api-

Apibus, inferatur ad Monarchiam, & Regiam poteſtatem, cuiusmodi exemplum ſupeditat Polib. lib. 6. de Monarchia, & Regno. Verum, cum non omnia, quæ iure naturali admittuntur, continuò iure gentium comprobata ſint, dubitari poterat de bello, & deſenſione; Hanc dubitationem Florentinus reſolvit indicans, id prætereà Iuris gentium eſſe, quod comprobatur ex eodem Florentino, dum ſubdit, *cum inter nos cognationem quandam natura conſtituerit, conſequens eſt, hominem homini inſidiari nefas eſſe*, atque ita argumentatur à Iure naturali ad ius gentium, quod pulchrè animadvertit Franc. Hotoman. in *S. ius autem gentium inſtit. de iur. nat. gent. & civil.* & uberius Tiber. Decian in *tract. criminali lib. 2. cap. 6. nu. 7.* & Hubert. Gyphan. *diſputat. iur. libr. 1. diſput. 1. nu. 25.* ubi deſenſionem, prò varietate iurium, variam eſſe dicit, iure ſcilicet naturali omnibus animalibus tam brutis, quàm hominibus, ratiocinatione verò iuris gentium ſolis hominibus eſſe tributam: Quia ſiue ſpectemus vetuſtiſſimam rerum communionem, ſiue diſtinctionem dominiorum, & rerum communio, licet à Platone probata, parit diſcordiam, ut Papi-

nianus

nianus ait in l. cum pater. 79. §. dulcissimis fratribus. ff. de legat. 2. & eandem excitat illa distinctio inter meum, & tuum, ut testatur Cicero in opusculo, de officijs. Hinc inter finitimos facilem esse bellorum occasionem, & usum, ostendit Constantin. Porphyrogenitus in libr. de administrando imperio cap. 10. Bellum itaque & naturalis, & gentium iuris esse dignoscitur, naturali scilicet ratione excitatum, introductum uè humanis exigentibus necessitatibus, veluti iustitiæ tutamen, aduersus improborum fraudem, & vim. Nisi enim timerent iniuriam inferentes, punitionem, aut vindictam, pateret aditus ingeminandi crimina, rursusq; iniurias inferendi, essetque orbis, rerumq; omnium pessima conditio, si Tyranni quidem, latrones, & raptores possent impunè iniurias facere, & opprimere bonos, & innocentes, nec liceret vicissim innocentibus animaduvertere in nocentes.

Sed & bello cœpit abuti mortalium ambitio, & avaritia ad opprimendos infontes, & occupanda aliena. Donell, libr. 1. commentar. Iur. ciu. cap. 7. ante finem, ut inde diuidi cœperit bellum in iustum, & iniustum, atque ita sensim ex aureo seculo ferreum emanauerit,

rit, & ex concupileentijs, & malitijs hominum iniusta bella, veluti ex altera Pandora pixide processerint ferino more, & ingenio, vt à belluis deductum nomen videatur, vt existimarunt Festus, & Cicero, quia belluarum sit irrita, & pernitiola dissensio; licet nonnulli bellum per antiphrasim dici velint, quia nihil belli, aut pulchri habet; Alij à bello, & pulchro propter illius finem bonum, & honestum, qui intrinsecus est iniuriæ propulsatio, extrinsecus verò, pax. Sed verè iniusta bella iuris gentium non sunt, cum ratione naturali careant, non igitur bella sed inuasiones, & latrocinia; Ant. Fab. *in rationalib. ad dict. l. ex hoc iure.* cum bellum sit *Publica, & iusta de re aliqua armorum contentio.* Vicumque sit, bella perpetuò duratura, atque adeò inualitura quàm diù hæc ipsa natura hominum extiterit, scripsit Agathias, de imper. & reb. gestis Iustinian. lib. 1. fol. 6. nu. 25. vnde nil mirum, si bellorum quoque iura sancta reperiantur, vt constat ex Pandectar. tit. *de re militari*, & ex cap. *ius militare* 1. *distinct.* vbi ex Isidoro lib. 3. etymologiarum cap. 7. *ius militare est belli inferendi solemnitas, & dederis faciendi nexus, signo dato egressio*
in

in hostem, vel pugna commissio, item, signo dato receptio; item flagitij militaris disciplina, si locus deferatur: item stipendiorum modus, dignitatum gradus, premiorum honor; veluti cum corona, vel torques donantur; item prae dae decisio, & pro personarum qualitatibus, & laboribus iusta divisio, ac Principis portio.

Cum itaque Paulus in l. 1. de acquiren. posses. dicat, bello capta fieri capientium, utique intelligendum est de bello iusto, nam capta, & occupata in bello iniusto, non fiunt capientium, sed restituenda sunt. *cap. sicut il 3. de iure iur.* & latè ostendit post alios antiquiores, Andr. Sicul. in consil. 38. volum. 1. neque enim fortitudo sine iustitia iustum præbet titulum, aut virtutis nomen, vel præmium meretur. Diu. Ambros. lib. 1. officior. cap. 35.

Quare videndum est, quæ requirantur, ut bellum iustum esse dicatur, ut inde iustus acquisitionis sit titulus.

In bello autem iusto plura desiderantur, de quibus scribunt Hostiens. in sum. de tre-gua, & pace, nn. 3. versic. quid sit iustum bellum. Abb. in dict. cap. sicut. nn. 7. de iure iuran. Diu. Augustin. libr. 22. contra Fan-
sum

sum cap. 74. Diu. Thom. 2.2. quæst. 40. artic. 1. versic. respondeo, dicendum. Nauar. in cap. contrarium, de pœnitent. distinct. 5. nu. 4. Didac. Couar. in cap. peccatum 2. part. relect. §. 9. de regul. iur. in 6. Petr. Gregor. Tholosan. de Republ. libr. 11. cap. 1. & syntagm. iur. libr. 19. cap. 2. nu. 3. Iacob. Menoch. de præsum. libr. 6. præsumpt. 96. nu. 5. Mascard. de probationib. conclus. 168. nu. 2. Ioann. de Lignano in tractat. de bello, & duello; Ioan. Lupus in tract. de bello, in princip. & in §. video omnia, & in §. si sumus in casu, nu. 6. Francisc. Arias pariter in tract. de bello, nu. 158. Barrol. Castrenf. Alexan. & alij in dict. l. ex hoc iure. Aretin. in hac l. 1. nu. 8. Rip. nu. 68. versic. tu dicas, & infra. Æmil. Ferett. nu. 16. versic. bellum autem. Duaren. post init. versic. hostes. Alciat. nu. 11. versic. Dicetur autem. Anton. Zara in Anatome ingenior. sect. 2. membr. 15. de militia. Christian. Liebenthal in Colleg. Politico disputat. 14. de iur. belli nu. 14. Alb. Gen. sub eodem tit. libr. 1. cap. 7. Hug. Germanus libr. 1. & seqq. Henric. ad eundem, per tot. tractatum. Victoria in relectione de iure belli. Ant. Coton. controuers. celebr. lib. 5. controuers. 11.

Primò autem requiritur, quod bellum sit decretum à Principe supremo, vt probatur in *l. hostes 24. ff. de captiv.* vbi ex Vlpiano libr. 1. institut. Hostes sunt, quibus bellum publicè Popul. Romanus decreuit, vel ipsi Pop. Romano: cæteri verò latrunculi, vel prædones appellantur. Similia scripsit, Pomponius in *l. hostes. 118. ff. de verb. significat. libr. 2. ad Quint. Mutium*; Hostes, ait, sunt, qui nobis, aut quibus nos publicè bellum decernimus: quare iustum bellum non potest alius gerere nisi Princeps supremus, aut Populus liber, vt prænotauit Bartol. in dict. *l. hostes. de captiv.* & Marc. Anton. Peregrin. in tractat. de iure fisci libr. 1. tit. 1. nu. 15. Nam quando discordia est inter Principem, & suâ Remp. seditio est, sic inter ciues, & Remp. sicuti inter priuatas personas est rixa, vel duellum. S. Thom. 2. 2. quest. 42. art. 1. Hinc olim lege Sulpitia auctoritate Populi Romani bellum indictum fuit Philippo Macedoniæ Regi. Liu. lib. 31. & lege Gabinia aduersus Piratas demandatum fuit bellum. Gn. Pompeio, & eidem commissa Mithridatici belli administratio lege Manilia. Ascon. Pedian. in Cornelianam. Cicero in orat. pro lege

lege Manilia. Cæteri latrones, aut prædones sunt. Latrones, & prædones differunt: Prædones vi, latrones insidijs, & fraude nituntur, quo nomine Accursium hæc nomina confundentem *in eadem l. hostes*, notauit Cuiacius. Sicuti prædones, & fures quoque differunt; fur rei mobilis tantum est, prædo verò magis propriè rei immobilis. Anton. Fab. *de error. Pragmaticor. decad. 26. error. 10. nu. 23.* Sed & Caius lib. 2. ad l. 12. tabul. scribit, eos, veteres, perduelles appellasse, quos nos dicimus hostes, per eam dictionem indicantes, cum quibus bellum esset, vt est text. *in l. quos nos. 234. ff. de verbor. significat.* Indè olim bellum dictum etiam duellum, quod inter duas partes agigaretur, vnde illud Horatij

Gracia Barbaria lento tollisa duello.
 & confert quod legitur *in cap. quid culpatur. 23. quest. 1. ibi, aliquo legitimo imperio iubente*; conferunt præterea quæ scribit Petr. Gilken. *ad l. iubemus. C. de Sacrosanct. Eccles. num. 7.*

De Summo Pontifice patet, qui certè superiorem habet neminem *cap. cuncta per mundum 17. 9. quest. 3. cap. solita. 6. de maior. & obed.*

obed. extranag. unam sanctam eodem tit. de maiorit. & obed. idque ostendit Barbat. in dict. conf. 38. De cuius suprema auctoritate, & summa potestate, & de translatione imperij in Germanos anno Domini 776. sedente Stephano, vel, ut alij existimant, Leone Tertio, luculenter scribit Peregr. dict. libr. 1. de Iur. Fisc. tit. 2. nu. 3. & sequentib. Item Augustin. Barboz. in tract. de Iure Ecclesiastic. uniuers. lib. 1. cap. 2. Papa igitur non solum, ut Dominus temporalis ditionis Ecclesiasticæ, sed etiam, ut supremus Ecclesiæ pastor, si causa Ecclesiæ id exigat, bellum cum ipse mouere potest, tàm alios ciere, cum sum. Pontifex, præter excelsum sacrorum imperium, ditiones multas eo iure possideat, quo cæteri Principes, quisque suas. ut testatur M. Ant. Marcell. de iure sacul. Roman. Pontifi. cap. 1. & extat Cælaris Delphini Parmensis, de Summo Romani Pontificis Principatu, & de ipsius temporali ditione, elegans demonstratio.

Item de Imperatore liquet, in quem iura Populi Romani translata sunt, l. 1. ff. de consuet. Princ. lege, scilicet Regia, quæ & lex imperij. dicitur ab Alexandro Imperatore in

l. 3. C. de testament. vt aduertit Iacob. Gutherius, de offic. Dom. August. libr. 1. cap. 31. cum emanauerit contra sacratas leges, & leges 12. tab. & legem Valeriam, & legem Porciam, & alias fouentes ius, & libertatem Ciuum Romanorum, de quibus Paulus Manut. in opusculo, de legibus Romanis, fol. 37.

Sed & idem statuendum videtur de alijs Principibus superiorem non habentibus, vt argumentum suppeditat Petr. Gudelinus *de Iure nouissimo, libr. 5. cap. 2. & 3.* quod antea sensit Bartol. *in dict. l. hostes. de captiu. Castrenf. in dict. l. ex hoc iure. Abb. in dict. cap. sicut. nu. 3. in fine, & nu. 8.* vbi refert, Reges Franciæ, & Reges Hispaniæ posse indicare propriè bellum, quia habent iura principis, nec possunt habere recursum ad superiorem, cum illum non habeant in temporalibus, vt eruditè ostendit etiam Couar. *in dict. §. 9. nu. 9. vsque in finem.* Principis enim supremi persona est veluti organum referens totam Rempublicam, vt inquit Bald. *in consil. 159. vol. 3. nu. 5.*

Idem asserendum est etiam de Rep. Venetorum, quorum in vno Reip. corpore vna omnium ciuium voluntas est, vnus animus,

vna

Vna mens; unum, & summum imperium; omnes Principes, nemo Dominus; eos indicare iustum bellum testatur, post alios, Petrin. Bell. in tract. de re militari par. 1. tit. 1. nu. 2. & esse de iure liberos, nec superiorem recognoscere, scripsit Bald. in Rubr. ff. de rer. diuis. nu. 8. & refert Ias. in dict. l. ex hoc iure. n. 26. & in l. cunctos populos, in 1. lect. nu. 11. C. de Sum. Trin. & Fid. cath. & diximus ad l. re coniuncti. ff. de legat. 3. cap. 16. nu. 3. Quia eorum Ciuitas fundata est in mari, idque firmarunt etiam in suis responsis, Ruin. in cons. 66. vol. 3. init. & nu. 8. post Fulgos. Roman. Socin. Paris. & alios, Menochius in cons. 2. n. 63. & in cons. 702. nu. 85. & eleganter asseruit Theodor. Granfuvinkel Delphensis I. C. in tract. qui inscribitur, *Libertas Veneta, siue Venetorum in se, ac suos, imperandi ius.*

Igitur Ciuitates, & Principes superiorem recognoscentes inter se bellum gerere nequeunt, quod notauit Bartol. in dict. l. hostes. nu. 16. vers. breuiter. & cessat postliminium, nec capta fiunt capientium: & ex hoc respondit Franc. Aretinus in cons. 14. nu. 6. Bellum olim susceptum inter duos, Germaniæ vnum,

B

a

alte-

alterum: verò Italiae, Principes, fuiſſe iniuſtum, cum vterque recognoſceret Cæſaream maiestatem, quod reſert etiam Menoch. *diſt. præf. 96. nu. 5.* Et quidem, Reſpublicas, & Principes, qui habent ſuperiorem in temporalibus, non habere auctoritatem inferendi bellum propter illatam iniuriam; eſt cõis. DD. ſententia, & ratio eſt, quia iſti poſſunt petere iniuriæ recompenſationem coràm ſuperiore, ſeruato iuris ordine: Aduertit tamen Victoria *in relect. de Iur. bell. nu. 9.* & Pat. Molin. *diſp. 100.* conſuetudinem præſcriptam poſſe tribuere alicui Principi auctoritatem indicendi bellum, & ità Caſtro, *de iuſta hæreticor. punitione, lib. 2. cap. 14.* docet, aliquos Principes Italiae antiqua conſuetudine hanc obtinere auctoritatem. Non ſecus conſœderationes inter Ciuitates ſuperiorem habentes illicitæ ſunt. Bartol. *in extraneis, qui ſunt Rebell. in verb. occultè.* Raph. Cum. *in conſ. 161. circa finem.* Licet Bald. *in cap. 1. S. conuenticulas. ac pac. iur. firm. nu. 4. in fin.* excluſare geſtiat Italiae Ciuitates, quæ tœdus inter ſe percuſſerant ad protegendum ſe, *vt ait*, ab oppreſſionibus Tyrannorum, & iuſtitiam conſeruandam. Quod ſi

bellum

bellum Principes inferiores gerere non possunt, minus poterunt priuatæ personæ, nec milites colligere, ac creare pedestres, vel equestres, vel eligere Tribunos, aut Centuriones, nisi de speciali Principis mandato: Milites enim à sola Republica armantur, & aluntur. *l. milites. 15. C. de re milit. lib. 12. l. iubemus. 5. C. de offic. magistr. officior. alioquin maiestatis crimine quis irretitur. l. 3. S. eadem lege. ff. ad l. Iul. maiest. vbi Martianus ait, quod lege Iulia maiestatis tenetur quis. quis iniussu Principis bellum gesserit, exercitum comparauerit, vel successori non tradiderit; Sic nemo potest munire castra sua in confinibus posita; inconsulto Principe, vt tradit Afflict. in c. 1. S. & bona comissentium. nu. 77. Qua sint regal. Gig. in tract. de crimin. l. 5. maiest. tit. Qualiter, & à quib. quest. 46. Tiber. Decian. in tract. crimin. libr. 7. tit. 33. nu. 7.*

Ratio autem potissima prædictorum ea est, quia huiusmodi subditorum conatus sunt seditionum initia, seditiones autem, quæ opponuntur publicæ quieti, ac politicæ concordiæ, primò parturiunt, mox pariunt bella ciuilia, cum subditi in Principem, aut in

ter ſe arma mouent : ſeditiones ſunt ſubiti ,
 ac violenti motus Populi , vel multitudinis
 in Principem , vel magistratum , & hi oriun-
 tur , ſicuti morbus in humano corpore , ex
 inopia , vel copia , vt monet Plato in 4. de
 Rep. & Ariſt. lib. 5. Politicor. & notauit Tho-
 lolan. de Rep. lib. 23. cap. 1. Exiſtimat Franc.
 Polletus Duacenſis libr. 2. Hiſtor. Fori Ro-
 man. Patronorum , & Clientum conſuetu-
 dinem bellis ciuilibus initia , & robur dedif-
 ſe. Neque enim priuati Ciues , aut Familix ,
 vel ipſæ Ciuitates Italix , aut Prouinciæ di-
 uerſarum fuiſſent Partium , niſi cum Patro-
 nis conſpiraffent. Sic Bononienses Antonio-
 rum Partes ſecuti. Sueton. in *Auguſto*. Et
 Claudius Druſus per Clientelas Italiam oc-
 cupare tentauit. *Idem in Tyberio*. De Sici-
 lia, Achaia, Lacedemoniis, teſtatur idem Sue-
 ton. & Plin. lib. 3. epiſt. ad Macrinum .
 Omnia autem in bellis ciuilibus miſera ſunt ;
 Victoria ipſa nihil miſerius ; nam & Bõni , vi-
 ctiores , mali euadunt , coacti deteriora facere
 arbitrio eorum , per quos vicerunt , vt ele-
 ganter Cic. oſtendit in orat. pro M. Marcello .
 Aded autem Principi ſubiectis , ac Priua-
 tis hominibus decertare armis inhibicum eſt ,

vt neque priuatim ex condicōto liceat experi-
 riti. Rixa propriè dicitur inter priuatos, pau-
 corum scilicet, vel singulorum contra pau-
 cos; vel singulos, iuxta illud Prouerb. *Vir*
iracundus prouocat rixas, & ex conuentione
 assumpta ad Duellum refertur; Duellum au-
 tem prohibitum utroque iure, Alciat. *de sin-*
gulari certamine cap. 3. initio, cuius vsum
 (cum origo sit antiquissima, ex gladiatorii-
 bus, scilicet, apud Mantineenses, vt referunt
 Hermippus & Ephorus) in Italiam Longo-
 bardi inuexerunt, sic vt Agilulfus Rex legi-
 bus quoque de eo cauerit, vt refert Bernard.
 Saccus libr. 9. Ticinens. historię; Duellum,
 inquam prohibitum. *l. unic. C. de gladiator.*
lib. 11. Nouell. 85. de Armis. cap. monoma-
chiam. 2. quest. 5. Colleg. Politic. exercitat.
14. quest. 1. Et licet Bald. in *l. ex hoc iure.*
de Iust. & iur. in octaua quest. nu. 19. dicat
 quandoque licere ex maxima causa, & de
 licentia superioris, & ita consuluerit Dec. in
cons. 686. incipit, magnificus Pyrrhus. Scri-
 bit tamen Alberic. in *suo Repertorio, in ver-*
bo, Duellum, se bis consuluisse & Regi Hun-
 garie, & Regi Hispaniarum, quod non po-
 terant licitè Duellum concedere; Idque de

Iure Canonico certiffimum eſt, c. 1. & 2. de cleric. pugn. in duell. c. 1. de purgat. vulgar. adeo quod conſuetudo etiam in contrarium non valeat; idem Alberic. in l. qua actione 7. §. ſi quis in colluctatione. nu. 8. verſ. & pra. dicta. ff. ad l. Aquil. & conſert Vlpiani dictum in l. liber homo. ff. eod. ad l. Aquil. neminem ſcilicet, eſſe dominum membrorum ſuorum. Vnus excipiendus caſus, ſi in publico, & iuſto bello ſingulare cum aliquo hoſtium certamen proponeretur, quo virtutis, & pugnae genere viſſent olim Horatij cum Curiatij, item Valerius Corvinus, Scipio Æmilianus, & alij Romanorum, non tamen ſine Ducis licentia, vt Manlij Torquati memorabile probat exemplum; ideoque publicis, & alienis auſpitijs regeſta, Ioui Feretrio ſpolia non poſuerunt conſecranda, vt refert Valer. lib. 3. cap. 2. nu. 6. Sic Rogerius cum Rodomonte duello domicauit apud Arioſtum, & Tancredus cum Argante apud Taſſum, & olim Menelaus cum Paride, Hector cum Ajace, Æneas cum Diomede apud Homerum, & cum Turno apud Virgilium. Sic denique permiſſum legimus à ſupremis belli Ducibus poſteriori ætate tredecim Italis peculiare certamen

tamen cum totidem Gallis in Apulia anno
1503. vt narrat Sabellic. libr. secundo, En-
nead. 11. Victores Itali extitere apud Baro-
lum, vulgò Barletam, quorum nomina re-
censet Guicciardin. Histor. lib. 5.

Sed hic aduertendum, non omnes reos
maiestatis perduelliones esse. Priuatus per-
duellio non est, nec latrones, nec Piratæ,
cum quibus bellum non est, nisi in Remp. vel
Principem hostili animo processerint; tunc
perduelliones non iure, sed crimine, imò, &
iure, quia crimine, vt ostendit Alciac. in dict.
l. quos nos. 234. ff. de V. signif. Balduin. in lib.
singular. ad l. lul. Maiest. Hubert. Gyphan.
in *§. publica autem. in verb. lex Iulia. inst. de*
publ. iudic. Paul. Manut. in libr. de legib.
Roman. fol. 51, vbi perduellio (quod omniū
de maiestate criminum fuit atrocissimum)
non à Prætorè, sed à II Viris cognoscebatur:
deinde ad Populum erat prouocatio, quod
& Ciceronis oratio pro Rabitio perduellio-
nis reo declarat, & Suetonius etiam tradidit.
Ideò, si Vasallus, vt ligius moueat arma,
contrà Principem, perduellio est; quod si-
gnauit etiam Bald. in *l. pen. nu. 4. C. de exe-
cut. rei iud.* & extat elegans commentatio

Poli-

Politica Henningi Arnſei Alberſtadienſis op-
 poſita quorundam ſcriptis, qui omnem Prin-
 cipum maiestatem ſubijciunt Ephorum, &
 Populi cenſuræ, qua nritur oſtendere aucto-
 ritatem Principis in populum ſemper inuio-
 labilem. Iura Principatus illibata eſſe de-
 bent. Scribit Roland. Vallenſis *in conf.* 1.
vol. 2. cui adhæret Cæphal. *in conf.* 468. nu.
 11. nec poſſe ipſum Principem in rebus, ac
 bonis, ſtatum ſuum, hoc eſt, imperij ius, gra-
 uiter ledere, quia eſſet ſuæ homicida digni-
 tatis, ſi ſui viſcera Principatus cuiſceraret;
 idque ſenſerunt antea Oldrad. Iaſ. Ruin. &
 alij. An autem ſubditi inuiti poſſint à Prin-
 cipe alienari, diſceptatio eſt inter noſtros.
 Non poſſe, videtur firmare textus. *in cap.* 1.
§. præterea Ducatus, de prohib. feud. alien. per
Federic. ibi. *nec feudum Dominus ad alium ſine*
voluntate Vaſalli transferat. Hinc Bald. quo-
 que ſcripſit, Regem non poſſe alienare vnā
 de Ciuitatibus Regni, inuitis Ciuibus. Sed
 de hac re videnda ſunt ea, quæ dicit Pom-
 pon. l. C. *in l. inuitus.* 34. ff. *de fideicom. li-*
bertatib. & quæ ſcribit idem Roland. *in conf.*
 1. *vol. 1. nu.* 34. & *nu.* 81.

Ratio autem, cur ſupremi Principes poſ-
 ſint

sint armis decertare, & vim inferre, ea est, quia aliter suum ius persequi nequeunt, coguntur itaque manu, & viribus agere, quia non possunt iudicio, & iure civili, ut aduertit Cuiac. in allegata l. ex hoc iure. Princeps, sicuti punit subditos delinquentes criminaliter in iudicio, ita, decreto bello, fungitur vice iudicis criminalis in hostes, qui se, delinquendo, quasi iniuria affecto Principi, submiserunt. Etiam Iudex ordinarius, ubi ius suum exequi non potest, utitur manu militari, ut dictum est ex l. qui restituere ff. de rei vendicat.

Debent tamen in controuersijs, & bellorum primordijs omnia prius tentari per disceptationem quandam, ut monet Auctor de Monarchia, & vltimum per praelium dimicandum, nam, & ex Terentio, *omnia prius experiri verbis, quam armis sapientem decet*, cum expetenda sit magis decernendi ratio, quam decertandi: ita Tullius, & Vegetius concordēs præcipiunt, hic in re militari, ille in officijs: quemadmodum in cura medicinali, ante ferrum, & ignem, omnia excutenda sunt, & ad hæc vltimò recurrendum: Adhibenda est in consilio capiendò pruden-

vt in dando fides requiritur, atque religio :
 Miſer eſt Princeps, apud quem vera reticen-
 tur, vt inquit Capitolinus in Gordiano, ſed
 & Xerſes reprehendendus, qui, conuocatis
 Aſia Principibus, Graciam obruturus, *me-
 mentote*, ait, *vobis eſſe parendum, non ſua-
 dendum*. Non eſt cum iracundia, vel cupi-
 ditate, quæ eſt inimica prudentiæ, ſtatu-
 endum; ſubſiſtere, procraftinare par eſt: Deli-
 beratio ipſa differenda, protrahenda, mu-
 tanda etiam quandoque. Mutare opinionem,
 mutare conſilium ex cauſa, ſapientis animi
 eſt, eſt inditium magni viri: Lubrici ſunt,
 atque fallaces rerum humanarum euentus. Et
 conſilia, temporum ſunt, quæ Tullio teſte,
 in horas mutari ſolent. Senatus ipſe, Popu-
 lusque Romanus quæ decreuerat, ſæpè au-
 xit, minuit, emendauit, mutauit etiam, &
 abrogauit non ſemel, vt teſtantur ſæpius
 idem Cicero, & Liuius. Et quod dicebat
 Onoſand. in Strategic. cap. 6. gradu lento eſ-
 ſe ad prælium procedendum, accipiendum
 eſt etiam de bello ſuſcipiendo, & decern-
 do; cum viri fortes, ac iuſti ſimul, & ma-
 gnanimi ſint bellatores potius, quam bella-
 ces, hoc eſt in bellis gerendis feroces magis,
 quam

quàm petulantes, & proni in suscipiendis, & excitandis. Bellum enim, vt facile sumitur, sic ægerrimè definit. Nec ablimile fuit Tiberij dictum apud Tacitum 3. Anal. non esse vi, & imperio vtendum vbi legibus agi possit. Nam & ipsis supremis Principibus congruum sapius visum est, potius, quàm ruere in arma, subire iudiciū, ex conuentione electo, vel Pontificis, vel alterius Principis, vel etiam Iuriconsultorum arbitrio.

Et hæc eadem est ratio, cur inferiores à Principe supremo bellum agitare nequeant, quia, vt dictum est, ius suum persequi possunt apud superiorem in iudicio, vt per D. Thom. *dict. artic. 1.* & Barbat. *dict. conf. 38.* Quod tamen egregiè limitat Socin. *in conf. 68. nu. 63. vol. 3.* vt non procedat, si agatur ad deletionem, est enim, vt dicebat ille, *semper iustum bellum, quibus est necessarium.* Item, si Principis copia haberi non possit, vel negligeret, & spes deesset iustitiæ consequentiæ, Victoria *in relectione, de iur. belli, dict. nu. 9.* Tunc enim necessitas licitam executionis causam præstaret, quæ non temerè ponitur inter iuris constituendi causas. *l. 2. S. deinde, quia, ibi, necessitas ipsa curam Reipublicæ*

publica ad Senatum detulit, & §. nouiſſimè;
ibi, vt eſſet neceſſe Reipublica per unum con-
ſuli. ff. de origin. iur. & obſeruauit Iacob.
Gothophred. ad l. quiſquis. C. ad l. Iul. Maieſt.
cap. 16. nam & iuris gentium eſt, quod ex
neceſſitate inducitur. §. ius autem gentium.
ibi, & humanis neceſſitatibus. inſt. de Iure nat.
gent. & ciuil. Quatè, cum triplex ſit bellum,
Vindicatiuum, Deſenſiuum, & Punitiuum:
Primum, quod eſt offenſiuum, & aggreſ-
ſiuum dicitur in ſatiſfactionem iniuriæ, & eſt
actus iuſtitie vindicatiue, non aliàs, quam
publica, & ſuprema auctoritate geritur. Se-
cundum quandoquè & interioribus licitum,
nam etiam priuatis non denegatur deſenſio,
dict. l. vt vim. ff. de inſt. & iur. Tertium ve-
rò propriè bellum non eſt, cum puniſio ad
executionem imperij, & iurisdictionem ma-
gis pertineat contrà ſubditos, nemo enim
punire poteſt eum, qui ſibi ſubditus non eſt,
l. vlt. ff. de Iuriſd. omn. iud.

Secundò principaliter, ad hoc, vt bellum
 ſit iuſtum, vltra Principis auctoritatem, re-
 quiritur, quod adſit iuſta cauſa illud decer-
 nendi: Bellum enim aggreſſiuum, vt modo
 dictum eſt, actus eſt iuſtitie vindicatiue,
 quo

quo hominēs grauissimis poenis mulctantur, scilicet, morte, seruitute, iactura bonorum, idcō supponit culpam, & grauē iniuriā illatā, vt innuit August. *in cap. Domin. no. Her. 23. q. 2.* veluti, si ciuitas, quæ bello petenda est, vel vindicare neglexerit quod à suis improbè factum est, vel reddere quod per iniuriā ablatum est. Constat, iniuriā illatā refarcire, vel imminētē impedire, iustā esse causā belli, & vnam quandoque in armis esse salutē, vt est apud Tacitum, sed ea consilio temperanda. An verò & ulcisci liceat, in quæstionē vertit Coninch. *disput. 31. dub. 2. nu. 24.* quia auctoritas puniendi non potest esse, nisi in superiori respectu inferioris, ac proindē, cum vnus Princeps supremus non sit superior respectu alterius, non potest illum punire: Contrarium tamen tradunt ferē omnes DD. Bannez *quest. 40. artic. 1. dub. 3.* Lorca *disput. 52. nu. 2.* Molin. *disput. 102.* Victoria *in eadem relectione, de iur. belli.* Suarez *Disput. 13.* Tannerus *disput. 2. quest. 6. dub. 3.* Granad. *Disp. 4. sect. 3.* Palao *disp. 5. punct. 3.* Quia alias Princeps impunē iniuria afficeretur, quod est cōtrā naturæ ius, & iustitię normā,

cuius

cuius primum munus est, ut ne cui quis no-
ceat, ut inquit Tullius, nisi lateffus iniuria;
nec possit aliàs Princeps suis subditis rectè
consultere. Et ad rationem in contrarium ad-
ductam dicatur, Principem offensum in ordi-
ne ad sumendam vindictam, esse Iudicem,
offendentem verò illi subditum, non ratione
personæ, sed ratione delicti, ob ius alterius
violatum. Ex huiusmodi itaque causis lici-
tum esset bellum; nam aliàs, cum cognatio-
nem quandam natura inter homines compa-
rauerit, hominem homini nocere, insidiari,
nefas est; ut supra dicebamus, nec etiam ani-
malia eiusdem speciei inter se dissident, nisi
pauca quædam, veluti apes, nec ista aliter,
quam ex causa, & si ita tulerit res. Natura
inter se homines inimici non sunt, & natio-
num inter se sine causa antipathia, non natu-
ræ ratio est, sed vitium: Igitur iusta exigitur
causa, cum quisque sua tenere debeat, non
aliena appetere, vel inuadere; ex aliorum
enim incommodis sua comparare commoda.
(ut ait adolescens quidam Terentianus) ho-
minis videtur esse non liberaliter instituti, ne
boni quidem, ut aduertit Claudius Baduel-
tis in opusculo, de officio Professorum; ad

Iacobum Cardinalem Sadoletum. Finitio-
 morum concordiae iura vi subuertere, ambi-
 tione polluere, belli causas eumentiri, in alic-
 na irruere nullo iure, nil aliud est, quàm ne-
 gare iura sibi nata, & nihil armis non arro-
 gare, vt inquit Poeta. Pulchrè Neptunus
 olim aduersus Eolum.

*Non illi imperium Pelagi, saeuumq; tridentem;
 Sed mihi sorte datum; tenet ille immania faxa,
 Vestras, Eure, domos, illa se iactet in aula,
 Eolus, & clauso ventorum carcere regnet.*

Quod olim senserunt etiam duo illa philoso-
 phiæ lumina Plato, & Aristoteles; Plato in
 primo Alcibiade dicebat, ad arma nos pro-
 uocari, quia vel decepti, vel coacti, vel ali-
 qua re priuati sumus. Aristoteles verò in
 peroratione Rhetoricorum, ait, bellum esse
 suscipiendum in eos, qui Rempubicam, aut
 eius siue amicos, siue socios iniuria violare
 moliuntur; Hoc & ratio doctis, & necessitas
 barbaris, & mos gentibus, & feris natura
 ipsa præscripsit, vt omnem semper vim qua-
 cunque possent ope à corpore, à vita sua pro-
 pulsarent, vt ex Cicerone deducit Io: Dart. ad
 caus. 23. qu. 1. cap. 1. de Iure bell. & pac. Di-
 xi iustum bellum in eos, qui nos iniuria vio-

lære moliantur, neque enim expectare vinct
 præſentem debemus, cum tutius futurae oc-
 curramus; Aiunt noſtri, latius eſſe, cauſam
 intactam ſeruare, quam poſt ipſam vulne-
 ratam, remedium quærere. Venienti, *in-*
quit ille, occurrere morbo. Sic ſerpentem,
 prius quàm læſerit, lædere geſtientem in-
 terficimus; Sic Lacedæmoniꝝ bellum ſuſcep-
 runt contra Olynthios, qui ſubigendo vic-
 nos, vndique ad remotiora ſemper progre-
 diendo, finem bellorum non faciebant, ne-
 que potentie amplificandæ; & Hiero Car-
 thaginenſes in bello iuuit, ne illis oppreſſis,
 Romani omnia poſſent, & meditata pericula
 inferrent. Hinc impendentia mala anteuer-
 tenda, & arma parantibus occurrendum,
 nam qui ſe armat, de bello creditur cogita-
 re, vt conſiderat Alexand. *in conſ.* 2. *no.* 11.
vol. 7. Cum quis timetur, cogitandum de-
 eo ſæpius eſt, quid poſſit facere, quàm quid
 debeat, vt inquit Cic. in orat. pro Quint. Su-
 ſpecta eſt ſemper nimia potentia, dum velle
 quis creditur, quod poſſe iudicatur: Hinc
 Lentuli dictum de Carthagine, *quoniam per-*
fidiam vincere non poſſumus, debiliſemus po-
tentiam; Nulla itaque tam efficax conſide-
 katio,

ratio, quin id non vrgeat magis, ne hostis
adeò magnus euadat, vt nos opprimere pos-
sit, si velit: & de hac re videndus est auctor
de Iur. bell. lib. 2. cap. 22. & P. Cotton. *diff.*
controuerf. 11. nu. 27.

Sed, & qui non repellit iniuriam à socijs, si
potest, tam est in vitio, quam ille, qui facit,
vt sensit D. Ambros. lib. 1. officior. cap. 36.
Ferè semper hoc duplici titulo vsi Romani,
vt aut pro salutē arma caperent, aut prò fide,
pro salute vbi eorum res ageretur; pro fide,
vbi sociorum, & hæc fuit illa catena, quæ
bella sæpè, & terras coniunxit, aut subiunxit.
In amicis Regni, & imperij præsidia firma
Castruccijs Castracan. Antelminellus Dux
Lucerffis diu dicebat, teste Nicolao Tegri-
no in eius vita. Cùm foedus olim percussis-
sent Veneti cum Florentinis, & Mediolani
Dux Florentinos infesto exercitu vexaret, te-
ste M. Ant. Sabellic. Ennead. 10. lib. 1. Ve-
neti Ducem admonitum, nec de bonis sociorū
prædari desinentem bello aggressi, inter alia,
An. 1426. Sabloneta Vrbe expulerunt, quam
iure belli sic acquisitam, an. 1431. dono de-
fierunt Ioanni Franc. Gonzaghæ, à quo per-
uenit ad Ducem Vespasianum, vt testatur

luculenter Menoch. in *conf.* 702. nu. 86. Hanc causam Romani alijs causis læpe etiã obtulerunt ad bella suscipienda. *Aperta*, inquit Dionysius, *Samnitici belli causa fuit defensio Lucanorum*, qua ob Societatem, honestatis speciem haberet; sed occulta, & qua magis cogebat, fuit magna Samnitium potentia, & *futura maior, si Lucani superati fuissent.*

Iusti cum iustis bellum non gerunt, ut ait Max. Tirus, Sermon. 14. nec nisi ex legitima, & iusta causa esse suscipiendum, fuit sententia Onofrandi in *strategic.* cap. 4. quod ibi adnotavit Ioan. à Cokier, in verb. *equitatis ratione.* Similia exprelsit Isidorus lib. 18. *Erymologiar.* iustum, scilicet, bellum esse, quod ex edicto geritur de rebus repetendis, aut propulsandorum hostium causa, ut legitur in *cap. iustum bellum.* 23. *quest.* 2. Quamquam, si bellum exerceatur aduersus rebelles, videatur executio potius Iurisdictionis, quam iustum bellum, ut dictum est, ideoque capti serui capientium verè non fiunt, ut adnotavit Ioan. à Terra rubea in *tract. contra Rebelles, tertia part. artic.* 10. *conclus.* 13. cui adhæret Couar. in *dict. cap. peccatum, §. 9. nn. 4. post inis.* Et de iniusta
sub

subditorum causa aduersus Principem, eruditè idem Ioan. Dart. *diſt. quaſt. 1. cap. 3. nu. 4.* & ex profeſſo Henningius Arnſæus *de auctoritate Principum in Populum ſemper inuiolabili*, Addendum hodiè, & in *Vaſallos*: Olim, iure Romanorum, nulla fuerunt priuata territoria, nec vllæ priuatorum iurisdictiones; errauit gloſſa aliud exiſtimans in *Nonell. 80.* errauit cum ea Carolus in conſuetud. Pariſien. §. 2. *gloſſ. 4. nu. 9.* vt animaduertit Herald. *Queſtion. quotidianar. libr. 1. cap. 7.*

Scribit Herodotus, bellum ſtultè ſuſceptum à Græcis fuiſſe propter malam mulierem, quæ vtique nec rapta fuiſſet, ſi rapi noluiſſet: ſed vi raptam defendit Plutarchus, addo, & vi circumſcripta, iuſtam fuiſſe belli cauſam, ob violatum hoſpitij ius, & magis corrupto animo, quam illo integro, cum perſuadere plus ſit, quam compelli, atque cogi ſibi parere, vt inquit Vlpianus in *l. 1. verſic. perſuadere. ff. de ſeruo corrupt.*

Iuſtiſſima belli cauſa eſt, ſi prò patria ſuſcipiatur; cari enim ſunt parentes, cari liberi, & familiares, cari amici, & ſocij, ſed omnes omnium caritates, ſi Tullio credimus,

una Patria complectitur. Parcat Pomponius, qui in *l. veluti. ff. de iustit. & iur. dixit*, parendum esse parentibus, & patriæ; melius dixisset, *Patria primò*, mox *Parentibus*, quia prima officia patriæ, secunda parentibus debentur: hinc Marcellus in *l. minimè. 35. ff. de religio. & sumpt. fun.* asserit, premio afficiendum esse filium, qui patrem patriæ perniciem molientem occidisset. Sic proscripti, inimici patriæ pro hostibus habiti. Ioan. Grandis in tract. *de bello exulum, in proem. n. 2.* Petr. Franc. Passerinus *Problem. legal. 3. §. 2. nu. 20.* Ludouic. Guntherus, *de subst. Pupil. lib. 1. cap. 3. nu. 5.* Decius Consul caput suum pro salute Patriæ deuouit, Curtius se in profundum voraginis præcipitem dedit. L. Sicinius Romanorum fortissimus pro eadem centies, & vices in aciem descendit, 36. spolia ex hostibus retulit, 8. ex prouocatione occidit, 45. vulnera pectore excepit, tergo nullum. Sententia Teucris in *Vetere Tragœdia*, Patriam esse ubicunq; bene est, à *Lyfia* oratore iure reprehenditur, vt, refert Muretus *Variar. lectio. lib. 2. cap. 3.* quandòque enim fortasse illud esse potest boni Viri, non boni Ciuis.

Inter

Inter causas legitimas interferendi belli, eaque quoque præcipuè recensetur, si bellum contra Infideles, & à vera religione deuios, iniustos rerum ac prouinciarum occupatores, discernatur. Nam, cum ex constitutione D. Antonini, omnes, qui in orbe Romano sunt, ciues Romani esse intelligantur, *l. in Vrbe Roma*, aliàs secundū Pand. Florēt, *in orbe Romano. 4. ff. de stat. homin.* sequitur, hodiè, omnes Christi fideles, Populum Romanum esse, ideòque Turcis, & Saracenis indictum bellum iustum esse, & locum habere postliminium, & seruitutes, vt firmauit Bartol. *in dict. l. hostes. ff. de captiu. nu. 8. in fine* & secutus est Alciat. *in l. hostes. de V. 3. nu. 2.* Couar. quoque admisit in 4. casibus, *in cap. peccatum. de reg. iur. in 6. §. 10.* non tamen ex eo solo, quod infideles sint. An autem præcisè propter religionem aliqui à mala ad bonam cogendi sint, differit Ioan. Dart. *dict. quest. 1. cap. 8.* vbi in specie Hæreticorum, verba recitat Saluiani, & D. Augustini de Manichæis loquentis, & ad Manichæos. Sed in proposito vid. text. *in cap. 13. §. moneantur. de hæretic. & in c. 5. dist. 25. de Iudæis.* & quæ scribit Alberic,

de hoc argumento. *libr. 1. cap. 9. & 10. & 11. & Anton. Cotton. dict. controuerſ. 11. num. 25.*

Variaæ prætereà sunt cauſæ, ex quibus iuſtum dicitur bellum, quas cumulatè proſequuntur DD. & præſertim Ripa *hic nu. 69. & in allegatis locis D. Thom. dict. artic. 1. Tholoſan. nu. 3. & 7. Nauar. nu. 5. Couar. nu. 2. verſic. inter alias. Menoch. nu. 5. & 6. Læl. Mancin. Genial. Centur. 2. cap. 190. nu. 5. Ioan. Calvin. in Themid. Hebreo Rom. in cap. non occides, quibus præluxit Caſtrenſ. in dict. l. ex hoc iure. nu. 4. vbi pulchrè quaerit, an iuſta eſſet cauſa ſtimulus gloriæ, & ampliandi imperij cupido. Hac olim incenſus Alexander, cum ex Democrito, mundos innumerabiles eſſe, audiuiſſet, heu me miſerum, *inquit*, quod nec vno quidem potitus ſum. Eadem cupiditate ductus Ninus Aſſyriorum Rex rudes populos ad Lybiæ vſque terminos perdomuit, vt reſert Iuſtin. lib. 1. hiſt. cap. 1. & Romani maximam orbis partem ſubegerunt, orientem ſcilicet, & occidentem, veluti, tunc, orbem vniuerſum, vt oſtendit idem Ioan. Dart. *de Urbicarjſ, & ſuburbicarjſ regionibus, & Eccleſjſ, cap. 1. & 2. Cer-**

2. Certè fines Romanæ potentiaë fuerūt amplissimi ; Cùm maxima, & in culmine erat sub Augusto, termini fuerunt, ab Oriente Eufrates, à Meridie Nili cataractæ, & deserta Africaë, & mons Atlas ; ab Occidente Oceanus ; à Septentrione Danubius, & Rhœnus : Ità Augustus bono consilio instituit claudere imperium naturæ limitibus, eosque munivit militibus ; sed Claudius postea in ipso Oceano adiecit imperio Britannias, Traianus ab Oriente Arabiam, Armeniam, Mesopotamiam ; à Septentrione Daciam ; ità prolati sunt termini trans Eufratem ad Tigrim, & parte alia trans Danubium, & ad mare Rubrum.

Rectè scribit Polib. lib. 11. cap. 1. duplicem sæpè esse causam belli suscipiendi, vnam veram, quæ iniusta plerumque est, alteram, quæ prætendatur in speciem iustitiæ, vt supra etiam indicauimus ; nec desūt exempla in eodem Alexandro aduersus Darium, & Romanis in secundo bello Punico. In summa fortuna id æquius censetur, quod validius, indè euenit non semel, innocentiam potentia, & viribus frangi, ac debilitari, quæsito colore, &, vt est apud Senecam, cum sacri-

legia

Regia minura puniantur, magna, & publicæ ferri in triumphis.

Ego ſententiam pro victoribus recipiendam exiſtimo, ſi bellum, non ſola dominandi libidine, vt inquit Saluſtius, ſed contrâ infideles, veluti legitimos hoſtes, & occupatores iniuſtos decerneretur, cum quibus poſt liminium eſt, iuxta ea, quæ tradit Couar, *in dict. regula peccatum. §. 10.* Vel alia iuſta cauſa: Tunc ius in armis, & lege quadam naturæ, viribus præcellentes dominari imbecillioribus, ſas eſſe, quemadmodum Ariſtides dicebat in oratione ad Rhodios, & Brennus Senonum Regulus Legatis Romanorum reſpondit, qui, cum interrogaretur, qua ratione Cluſum Etruriæ Urbem obſidione premeret; Iure naturali, *inquit*, hoc facio, quo inferiori potentioni cedere iubetur, vt eleganter reſert Alciat. *lib. 2. Paradoxor. cap. 21. n. 6. verſic. licet obiter.* Nam, & paruulis piſcibus veſci maiores, legimus apud Varronem; Homerus quoq; Troianos Achillem fugientes, minoribus piſcibus delphinum, ne ab ipſo vorentur, fugientibus comparauit. Sic Romanorum imperium agnoscit Chriſtus Dominus, dum dixit, *redate,*
quæ

qua sunt Caesaris Casari, qua sunt Dei, Deo.

Sed, an, & quatenus iusta causa sit naturalis omnium mortalium cognatio, defendendi subditos alienos contra dominum, cum controversia inciderit, de Republica, differit latè, & subtiliter Alberic. lib. 1. de Iure belli. cap. 16. De Subditis alienis contra dominum defendendis. Hug. lib. 2. cap. 25. Anton. Cotton. d. l. 5. *controuers.* 11. nu. 33.

Dubitari præterea contingit, si hostium prouinciam Dux cum militibus vi ingressus fuerit, an totius prouinciæ possessionem iuste nactus videatur. Dissidium videtur inter nostros, videlicet inter Paulum, & Celsum. Paulus in l. 3. *init. ff. de acquir. possess.* ait, eum, qui fundum possidere velit, non omnes eius glebas circumambulare debere, sed sufficere quamlibet eius fundi partem introire, dum mente, ac cogitatione hac sit, ut totum fundum usque ad terminum possidere velit. Celsus verò in l. *quod meo.* 18. *in fine*, ait, quòd, si cum magna vi ingressus sit exercitus, eam tantummodo partem, quam intrauerit obtinet. Doctores distinguunt inter modum forentem acquirendi vacuam possessionem, & volente priore possidente, vel per vim, co-
dem

dem inuito. Ego in bello speciem habere non aliter crediderim Pauli sententiam, quam si & Prouinciæ Metropolim exercitus obrinuerit; Sic enim & caput hominis, vt principalior pars, trahit totius corporis religionem, ut idem Paulus scribit *in l. cum in diuersis. D. de relig. & sumptibus funerum.* totusque homo in capite esse intelligitur, ut ex Platone deducit Apul. de dogmat. Plat. In qua tamen re plurimum essent attendenda adminicula, & ex circumstantijs locorum, & temporum statuendum.

Tertiò principaliter, ultra prædicta, requiritur in bello iusto recta bellantium intentio, qua scilicet, intenditur secundum D. Thomam *dict. artic. 1.* vel ut bonum promoueat, vel ut malum vitetur: idque relatum est *in cap. apud veros. 23. q. 1.* & huius intentionis scrutator est Deus. Finis, & obiectum belli, esse debet pax, quæ etiam iuris gentium est. *l. 1. ff. de pact.* Bellum ita suscipiendum, ut nihil aliud, nisi pax sine iniuria quæsitæ videatur, ita Cicero *in 1. officior.* Hug. *de iure belli, lib. 1. cap. 1.* Eant qui flagitia dominationis, ut cum Tacito loquar, prouehentes, læda adulatione minutos Tyrannos instruunt,

non

nōn legitimōs Principes . Fucus absit , fraus , ambitio , quæ , ut iura , probitatemque polluant , sic nec laudem habent , nec firmitatem . Dicat Mediolani Dux ille , qui in præduri carceris prodigia incidit ; Dicat ille Cæsar , qui , cum nimio astu , aut Cæsar esse vellet , aut nihil , utrumque fuit . Sit Princeps , qualis describitur apud Æschylum , Amphiaræus , bona , scilicet , germinans consilia , vel apud Thebanos Epaninondas , vel Cato siue Porcius , siue Uticensis apud Romanos . Multa sunt , quæ in bellis culpantur , ut ait Augustin . libr. 22. contrà Faustum , nocendi cupiditas , ulciscendi crudelitas , implacabilis animus , rebellandi feritas , dominandi libido ; ex bellis omnia mala oriri , scribit etiam Bald. *in dict. l. ex hoc iure , nu. 17.* constant enim plurimum , euerfis urbibus , quod negotium , si Tertulliano credimus , sine Deorum iniuria non est ; Cedes committuntur , strages mœnium , ac templorum , & pares civium , ac sacerdotum , nec dissimiles rapinæ sacrarum diuitiarum , ac prophanarum ; non sexus , non ætas periculo vacua ; mixta senum , ac iuvenum densantur funera . Quid referam milites labores , vigiliæ , frigoris , ac famis pa-

tient

rientiam, cuius nouiſſime quoque in Breda
 na obſidione apparuit veſtigium, in Spinolæ
 Caſtris, ubi, ut reſert Hermannus Hugo, mi-
 lites cadauerum equinorum fruſta (miſeran-
 dum alimentum) in cibos particbantur. Sola
 intentio proba tot mala temperat, ut bonum
 quærat, & arceatur malum, & breui in-
 commodo alta paretur quies. Quæ autem
 pax cum impijs foret, ſi bella non eſſent. Tri-
 tum eſt verbum illud, *Si vis pacem, para bel-
 lum*: indè pueros ad ſpectandas pugnas eſſe
 ducendos, ſcripſit Plato in 5. de Republ. Sa-
 luſtius in Oratione ad Cæſarem aſſerebat, vi-
 ros cordatos ſapienter pacis intuitu, bellum
 gerere, & rectè dixit Epaminondas Menecli-
 di bellum diſſuadenti Thebanis, *otij nomine
 ſeruitutem imponis*. Caſſiodor. lib. 1. Variar.
 epiſt. 1. egregiè diſſerit de laudibus pacis,
 cuius tanta eſt vis, ut ad iplam relata bello-
 rum mitelcant incommoda. Iure igitur in
 Laicos pacis violatores iuriſdictionem nanci-
 ſcitur Eccleſia, ut prò ea tuenda poſſit adi-
 ri, ut tenuerunt Innocent. in cap. nouit. de
 indic. nu. 7. Abb. in diſt. cap. ſicut. nu. 1. in
 fine, de iureiur. Felin. in Rubric. de ireg. &
 pace. Et in cap. cum ſit. de for. competen. n. 43.

Mar-

Martin. Lauden. *de confæder. quæst.* 22. Card.
Mantic. *de tac. & ambig. conuent. libr.* 27.
tit. 6. nu. 46.

Hinc milites in Republica necessarij, &
nobiles existimati, vt refert Tiraquell. *de*
nobilit. cap. 8. *nu.* 14. vbi illo vtitur Salustij
loco in Catilinæ coniuratione. *Sic se quisque*
hostem ferire, mærum ascendere conspici, dum
tale facinus faceret, properabat; eas diuitias,
eamque bonam famam, magnum nobilitatem
putabant. Quod tamen minus propriè dictum,
vel accipiendum, scribit Cuiac. *lib.* 19. *quæst.*
Papinia. licet alibi admittat, Tribunos mi-
litum esse laticlauios *ex l. 4. C. de militar.*
test. Cerrè maiori curæ fuisse Principibus mi-
lites, quam paganos, quasi eidem Reipu-
blicæ necessarios magis, scripsit idem Cuiac.
ad l. mulierem 14. ff. de his, quæ vt indigni
libr. 33. *quæst. Papiniani.* Hinc nemo ho-
nestiorum accedere ad Rempublicam pote-
rat, aut magistratum capere, nisi decem an-
nos militasset. Hinc præterea scholæ mili-
tum institutæ, & redditus officiorum illis, qui
inter statutos relati erant. Huiusmodi au-
tem officiorum annui redditus, & legari pote-
rant, & vendi *l. morino bone. 50. §. 1. ff. de*
legat.

legat. 2. ibi, si tessera, vel militia legata sit. l. Lucius Titius. 22. ff. eod. ibi, militiam suam reliquit, & ibi, Lucius Titius militiam vendidit, & pretium exegit, alia loca non refero, quia ea diligenter enumerat Ioan. Harprecht, in §. non solum. instis. de legat. nu. 20. Sed & legionum fuit veteribus cura ingens, & sollicitudo, quarum nomina Romæ in antiquo lapide extant, ut testatur Elias Schædus, de DIs Germanis, Syngram. 1. cap. 1. Fluxerunt ex eodem studio pacis, bellicæ exercitationes etiam quiescente bello, ut miles, quod in simulacro pugnae didicisset, in vero certamine non perhorresceret, ut ex Hieronimo refert Ioan. Schefferus, de militia navali Veterum libr. 3. cap. 2. Quisque miles quotidie omni alacritate tanquam à bello exercebatur, Tirones bis die, veterani semel, ut refert Lipsius; Inde campestris exercitationes in Suetonio, meditatio campestris in Plinio, inde ambulatio, decursio, saltus, natatio, hastilium, iaculorum, pilorum, sagittarum missio: & inde militaris disciplina acriter retenta, ut inquit Valerius, distributaque in Hastatos, Principes, Triarios, ut est apud eundem Lipsium, de militia Romana lib.

lib. 4. & indè prouerbium, Res redijt ad Triarios. In militia, *ut ait ille*, bis peccare non licet. Narrat Polybius, Scipionem, capta Carthagine, copias nauticas quotidie exercitasse; Denique Spartæ omnia Deorum simulacra erant armata. Nicol. Cragius, de Republica Lacedæmonior. libr. 3. cap. 1. tab. 1. institut. 1. De certaminibus autem, item coronis sacris vid. Sueton. in Nerone. cap. 23. & 24. Donell. in l. commodis 40. ff. de re iudic. De vacantibus præterea, & honorarijs, & prærogatiua militiæ, Iacob. Gutherium, de off. Dom. Augustæ libr. 1. cap. 14.

Adeò autem iusta bella, & recta intentione suscepta, necessaria sunt, ut quandoque Deus ipsa imperauerit. cap. Dominus. 23. quæst. 2. & iusserit præterea Iosue insidias parare hostibus, ut ibidem refert Augustinus, & quidem, si licet in bello hostes occidere, ut victoria obtineatur, potius licebit decipere, nisi obftet data fides non decipiendi. Quando iustum est bellum, utrum aperta pugna vel insidijs, & cuniculis quis vincat, nihil ad iustitiam interest, quod & Poeta illis verbis expressit; *Dolus an virtus, quis in hoste requirat.* Dolum Veteres etiam bonum

D

dixit

dixerunt, teſte Vlpiano in l. 1. §. non fuit. ff. de dolo malo. Pro ſolertia enim hoc nomen accipiebant, maximè, ſi aduerſus hoſtem latronemue quis machinaretur, ſed & contra eos, qui non ſunt hoſtes, vel latrones; licere dolum committere ad fraudem repellendam, ſcripſit Papinianus in l. cum pater. 79. §. Titio. ff. de legat. 2. dum aſſeruit, non videri dolo feciſſe eum, qui fraudem excluſerit: Dolum dolo elidere permiſſum eſt. Imò qui alterius dolum admittit crudelis, non pius eſt, cum fraudi indulgeat, & delictis occaſionem præbeat, c. 1. & 3. 86. & cap. peruenit ad nos. 93. diſtinct. Huiusmodi bellicas artes belli commenta dixit Ammianus, medita-
menta Tacitus, artes imperatorias Liuius, vt obſeruat Auctor de Arcanis Rerum publicarum lib. 1. cap. 2. Laudanda ſunt igitur in bello ea, per quæ hoſtes maximè decipiuntur, & amici plurimum iuuantur, quod Braſidas inquebat, vt ex Thucyd. libr. 5. recenſet Ioann. à Chokier in not. ad Onoſandr. Strategic. cap. 41. nu. 3.

Nequè enim ſtratagemata, quæ à plerisque quaſi bonæ fidei contraria reiſciuntur, ſi ſine perfidia exerceantur, damnari debent. Prudentes

denter Timotheus apud Polyœnum libr. 3.
præcepit Trierarchis , vt educerent naues
aduersus hostes , ac crebros motus , ac flexus
efficerent ; Hostes igitur remigando defati-
gati imbecilliter remos referebant . Timo-
theus recens cum implementis superueniens ,
& nauale prælium iniens victoriam adeptus
est , vt enarrat idem Ioan. Scheffer. de militia
nauali Veter. lib. 3. cap. 6. Apud Lacedæmo-
nios incruenta Victoria præstantior. Qui
stratagemate superassent , bouem , qui vi
aperta , gallum Marti sacrificabant , vt refert
idem Nicol. Cragius , de Republica Lacedœ-
mon. instit. 15. tab. 11.

Primus inter Græcos fallacijs , ac dolo in
bello vsus est Sisyphus , teste Homero . Sed
& Ulfsem doli solertia gloriari solitum acce-
pimus , cuius stratagemata idem scœpius ce-
lebrauit Poeta . Postmodum id abiit in assi-
duam Ducum , & militum obseruantiam ;
Denique stratagematum opus octo libris
comprehensum idem Polyænus auctor na-
tione Macedo , Vero , & Antonino Princi-
pibus dicauit . De ratione deducendorum
hostium in insidias , eleganter scripsit Domi-
nicus Cyllenius Græcus , de vetere , & re-

centiore scientia militari libr. 4. cap. 7. Machinarum vero origo, vt & plerorumque armorum, Moisi adscribitur. Romani habuere sub ipsis Regibus, & statim post exactos Reges, A. V. 252. Inde & tormenta, veluti Aries, Catapultæ, Ballistæ, Scorpiones, de quibus Ammianus, Tertullianus, Vegetius. Item Urbium munitiones, subterraneæ substructiones, circuitiones, anfractus, de quibus Hippol. à Collibus, de incrementis vrbiū, c. 6.

Quartum iusti belli requisitum versatur circa modum, & formam gerendi: exigitur enim vt præcedat diffidatio; Nullum bellum iustum, nisi antea indictum, & denunciatum. Tholosani. *Syntagm. diff. lib. 19. cap. 2. nu. 3.* Liuius refert, Romanos triumphum omninò non decreuisse, si bellum aut minus legitimè, aut non indictum fuisset. Quamvis Fatis fideret Æneas, tamen humanitatis esse duxit, ad Latinum Regem legatos mittere, ne clam, & furtim eius fines inuadere videretur. Id Gallos quoque seruasse, narrat idem Liuius Prim. Decad. libr. 5. Erant, inquit, qui ex templò Romam eundum censerent; vicere seniores, vt legati prius mitterentur. Quæstum iniurias, postulatūque, vt pro iure
gen-

gentium violato Fabij dederentur. Formam belli indicendi tradunt idem Liuius, & Fennestella: Fiebat conceptis verbis, immisso telo, vel hasta sanguine infecta, quod fufius explicat Dionis. Halicarnafs. atque Plutarchus. Hinc Ifidorus *in dict. cap. ius militare 1. diftinct.* dixit, ius militare eſſe belli inferendi ſolemnitatem, ſæderis faciendi nexum, & *in dict. cap. iuſtum. 23. quaſt. 2. ibi, ex edicto*, alij legunt, *ex indicto*, alij, *ex pradieto*. Neceſſe itaque eſt, decreta bella denunciari, quod apertè oſtendit Iuris conſ. *in dict. l. hoſtes. de captiu.* ibi, Populus Romanus publicè decreuit. & *in dict. l. hoſtes. de Verb. ſignificat.* ibi, publicè bellum decernimus. Publicè; eſt enim ius militare, ius belli inferendi, & finiendi, iuris publici pars, vt aduertit Hubert. Gyphan. *in §. ultim. inſtit. de iuſt. & iur.* idèd nil mirum, ſi palàm, publicè, ac ritè inferri debeat. Publici autem iuris eſſe conſtat, quia ad ſtatum Reipublicæ ſpectat, Vult. *in dict. §. ultim.* quicquid ibidem Rittershuſius hæſitet. Dixerit aliquis, ergo bellum Iuris ciuilis eſt, non Iuris gentium, quia ius publicum non propriè naturale eſt, non gentium, ſed Ciuile. Connan,

comment. lib. 1. cap. 4. Cuiac. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. Dicendum, bellum esse & iuris naturalis, & gentium, vt suprà diximus, origine, exercitio, effectu; rursus esse etiam iuris Ciuilis, publici tamen, non singulorum, sed Ciuitatis, atque ita publici collecti itidem ex naturalibus, & gentium præceptis, vt per Hotoman. Vult. & alios in dict. §. ult. de Iust. & Iur. quicquid dicat Cuiac. quem redarguit Ioan. Dart. in dissertatione, de Iure nat. gent. & cin. cap. 4. & ult. Publici itaque, & ciuilis auctoritate, vt dictum est; publici etiam & ciuilis effectu, & exercitio, nam & postliminij, & legis corneliæ fictiones iuris ciuilis sunt, & serui, aliàs iure gentium non incogniti, ab omni militia; iure ciuili abstinere debent, teste Martiano in l. 11. ff. de re militari. quemadmodum ante Romanos Cretenſes etiam, proprio iure, belli, & armorum tractationem ingenuis permittebant, seruis denegabant. Sic eisdem Romanis olim placitum, ne foeminæ in Pro-
uinciam, in Castra traherentur, inesse mulierum comitatu, quæ pacem luxu, bellum formidine morentur, & Romanum agmen ad similitudinem barbari in celsus conuer-
tant,

tant, vt ex Cæcina refert Tacitus: Quod enim dicitur trito sermone prouerbio, silent iura; *silent ciuiles inter arma leges.* non omnino verum est. Quisque Populus sibi & in bello certa iura constituit. Silent quidem, inter arma, leges iudiciorum forensium, leges Paganorum, non leges militares, præcepta Ducum: Imò strictius legibus agitur cum militibus, quàm cum Paganis; In Foro, in iudicijs Paganorum tractatur mitius; inflectitur seueritas legum; equitas, benignitas spectatur, vt inquit Paulus *in l. in omnibus 9. ff. de regul. iur.* Hermogenianus *in l. interpretatione 42. ff. de pæn.* In pace rigor est Tyranni, equitas boni Principis, vt inquit Constantinus *in l. 1. C. de legib.* Hinc summum ius, summa iniuria à Cicerone, summa crux à Columella, summa malitia à Terentio dicitur. In Castris verò ad amussim à militibus præcepta seruanda; habent & suas Castra leges; Arrius Menander libr. 3. de re militari, ait, quod omne, quod aliter, quàm disciplina militaris exigit, committitur, delictum est militis, *l. omne. 6. ff. de re militari.* Minimum sæpe erratum vltimo supplicio expiandum, cum Reipublicæ sa-

lus, ſpreto ſingulorum commodo, lex exiſtat ſuprema; ideò militaris diſciplina acrius retinenda: Quis neſcit, locum in acie, vel præſidio militi ſeruandum fuiſſe, aut moriendum? ità inter armatos, qui terrent, niſi timent. Ait Suetonius, Cæſarem Auguſtum, cohortes, quæ loco tantum ceſſiſſent, decimatas, hordeo pauſſe. De pœnis milit. eleganter Deſid. Herald. in animaduerſionib. in Salmas. ad Ius Attic. & Roman. lib. 3. cap. 13. Sed plena eſt exemplorum vetuſtas. Hinc Exauthorationes, Stipendia coercita, Ignominia, Fuſtes, Virgæ, Decimatio, terribile Romanorum, & commodum pariter inſtitutum. Potestas & in bello potestati ſubiecta, Miles Tribuno, Tribunus Duci ſubijcitur; Ducem in iplum imperium eſt Principis, vel Reipublicæ. Denique bella Iuris gentium ſunt reſpectu hoſtium, ſed & ciuiliſ reſpectu ciuium; Diffidatio autem apud Romanos iuris vtriuſque; publicè enim bella decernebāt, ideſt per Fœciales, qui & Caduceatores belli, paciſque interpretes erant, ſacri, & ſancti, quos ius gentium violari vetat. *l. ult. ff. de legationib. l. ſanctum. 8. ff. de rer. diuiſ.* Ius fœciale pars erat iuris ſacri, iuris publici, nam
&

& Fœciales sacerdotes erant ; Et publicè ,
 idest per Pontifices . *l. in tantum. S. sacra. l.
 sacra ff. de rer. diuis. S. sacra. inst. eod.* Cuiac.
in dict. l. hostes. ff. de Verb. significat. Fœcia-
 les non longè absunt à Legatis , vtrique
 inuiolabiles : Sed nec ipsi eos violare pos-
 sunt , ad quos missi sunt . Diffidationis autem
 bellicæ elegans exemplum deducitur ex an-
 tiquo auctore , quem refert Ioseph Scaliger.
 in castigationib. ad Sext. Pompeium , in
 verb. Bellona . Cum , inquit , Pyrrhi tempo-
 ribus aduersum transmarinum hostem bel-
 lum Romani gesturi essent , nec inuenirent lo-
 cum , vbi solemnitatem indicendi belli per
 fœciales celebrarent , dederunt operam , vt
 vnus de Pyrrhi militibus caperetur , quem
 fecerunt in circo Flaminio locum capere , vt
 quasi in hostili loco ius belli indicendi imple-
 rent . De militia verò nauali veterum , vt su-
 præ indicauimus , eleganti stilo libros 4. scrip-
 sit Ioannes Schefferus Argentoratensis .

A re militari in forum quoque irreplit , in-
 uectusque fuit denunciandi mos , nam , vt
 bellorum , sic litium occasio fugienda ; vti-
 nam leges & paucas , & simplices habere-
 mus , quales Zeleucus Thurijs dedit , & Ro-
 mani

mani initio habuerunt. Certè iure ciuili optimum factu existimatum est, si prius, quàm quis in ius vocetur, fiat denuntiatio, & editio actionis. *l. 1. ff. de edend. & alia exarentur*, quæ ad constituendum iudicium præmitti solent, & olim fas erat, ad lites vel probè instituendas, vel etiam declinandas, vt explicat Marc. Anton. Caimus eleganter *ad tit. Cod. de indic. versic. Verum, vt omnia, & ad titul. de Pedan. indicib. versic. constituitur*. Frisca lingua, denūciare erat condicere: Vnde ex denunciatione actiones condictiones dicebantur. Ioan. Tauard. *in §. sic itaque, versic. appellamus. institut. de actionib.* Idque non tantum erat in actionibus in personam, sed etiam in rem, vt actor reo diem certum condiceret, siue denunciaret, quo in ius esset veniendum, vt testatur Alcon. Pedian. in tertia in Verrem, & meminit Cicero in orat. pro Sext. Roscio Comædo, vt prænotauit Hubert. Gyphan. *in dict. versic. appellamus*. Sed nec interpretibus nostris fuit ignotum hoc ius, qui scripserunt, bellum esse illicitum, si sit illatum non præcedente diffidatione: Ità Ioan. Andr. *in cap. 1. de homicid. in 6. Angel. in disputat. quæ incipit. Renouata*
guerra

guerra. Arnald. Albertinus in Rubr. de Hæretic. in 6. quæst. 8. nu. 7. vbi ait, diffidationem esse fundatam in iure naturali, vt se præmunire possint hostes ad defensionem, quæ iuris naturalis est. dict. l. vt vim. ff. de inst. & iur. l. 1. §. cum arietes. ff. si quadrup. pauper. feciss. dicat.

Non modo autem indiçtionem belli necessariam esse constat, sed & post ipsam congruum temporis spatium lapsum priusquam bellum geratur, vt postulatus deliberare possit, num sibi cedendum sit, vel contendendum: quod & in iudiciali contentione seruandum Vlpianus expressit in dict. l. 1. ff. de edend. Hinc subdolè, ac versutè nimis Cyrus Armenio Regi simul indixit, & intulit bellum, & à Romanis tertium bellum Punicum momento indiçtum, & illatum. Similia notauit Bald. in l. 2. C. de seruitus. & aqua. nu. 77. & in l. si manumissori. C. ac obseq. patron. præstand. & Ripa in hac l. 1. de acquir. posses. nu. 69. vbi limitat dupliciter; nisi diffidatio scilicet, esset facta à iure, vt dict. cap. 1. de homicid. & aduertit Bald. in dict. l. si manumissori, cum furtim, & clam quandoque liceat consulere rebus suis. nam vt citatio

tio

rio ex causa aliquando potest omitti, ita & belli denunciatio. Alciat. *conf. 9. lib. 3. nu. 22.* Vel finita tregua, secundum eundem Baldum *in tit. de pac. Constant. §. Vasalli. versic. admittatur.* Addendus tertius casus, si bellum inferatur illis, qui id admiserunt, ut inferentes alij non denunciauerint, tunc enim æquo animo ferre debent, ut quod iuris ipsi in alios statuerint, eodem & ipsi utantur, arg. *l. 1. ff. quod quisque iuris*, æquissima talionis lege, ne feceris alteri, quod tibi fieri nolis; Henr. Hennig. *ad Auctorem de iure belli, & pac. lib. 1. cap. 2.*

Dixi, obseruandum esse in bello modum, & formam, quod non solum ad diffidationem referendum est, sed etiam ad exercitium, ut scilicet, non modò iustè, & ritè decernatur, sed & iustè geratur & bellum, & prælium. Prælium non est idem, quod bellum, est belli effectus. Bellum est omnis ille status, dum consistit exercitus, & cum hostibus pax non est. Prælium verò (in quo viri fortes, ut dicebat Castrucius, aut uincendum, aut moriendū existimant, quippe qui summū diem neque metuunt, neque optant) prælium, inquam, est ipsum certamen, hostiumque congressus, atque

que cōflictus, ac belli discrimen, Ioan. Par-
lador. *Differentiar. quotidianar. cap. 100. nu.*
5. Nauar. *in cap. itā quorūdam. de iudic. in*
decimo notab. nu. 5. Modo, vt bellum, itā
prælium iustè geri debet, vi quidem, & ho-
stilitèr, addo & infidiosè, ac versutè, vt suprā
diximus, non tamen crudeliter, non læsa fi-
de, non subdolis mendacijs, fœdifragis, non
ruptis inducijs, fœderibus, pactionibus, non
acerbè, non ueneficijs; fide sua hæc firma-
uit Fabritius qui, teste Seneca, cū aduersus
Pyrrhum castra moueret, sui animi esse du-
xit, vt auro non vinci, sic veneno non vince-
re, ideòque ad Pyrrhum reducendum cura-
uit, qui cum veneno necaturum promiserat;
idque factum laudatū est à Senatu. Leges ip-
sæ iubent, infantes, deuios, adulteros occi-
di gladio, non veneno, vt scribit Vlpian. lib.
9. de offic. Procons. Veneficia Barbarorum
sunt, sed nec omnium: Improbis Cleome-
nes, improbi Thraces, qui in dies aliquot,
cum essent pacti inducias, nocte interim ege-
runt hostilia, quasi nox diei appellatione non
containeretur; improbè sanè, quia, vt inquit
Cicero, semper in fide quid sentieris, non
quid dixeris, cogitandum; sicut ex Theolo-
gis

gis nostris , cum iuratur , quacumque arte
 uerborum quisque iuret , ita accipitur , sicuti
 ille , cui iuratur , intelligit. *c. quacumque 22.
 quest. 5. D. Thom. 2. 2. quest. 89. artic. 7. ad
 quartum. Couar. de Pact. par. 1. §. 5. num. 2.*
 Stratagema in bello admittitur , non perfidia :
 extra conuentionem hostem decipere ,
 permiffum , in contrahendo mentiri , decipere ,
 turpe , flagitiosum : sic accipienda quæ
 scripsit Plato de Ulyffe , in Hipp. minore ,
 uel de mendacio , quæ Lucianus , quæ alij
 asserentes laude dignos , qui calliditate , &
 mendacio hostem fefellerunt . Consul Ro-
 manus seuerè nimis in Ætolos ultrò in fidem
 Populi Romani se dedentes egisse dicitur , cui
 Phaneas Ætolorum legationis princeps sub-
 didit , non in seruitutem , sed in fidem tuam
 nos tradidimus , ut ex Liu. refert Desider.
 Herald. ad ius Atticum , & Romanum libr. 1.
 cap. 4. nu. 3. Humanior Cæsar , qui Bello-
 uacos benignè excipiendo potestatem , remi-
 tit , fidem retinuit , ut scriptum legimus , de
 bello Gallic. libr. 11. Hinc ad fidem seruandam
 inter hostes obsidum usus . Obsides capi-
 tiui non sunt , sed eis aliquando comparan-
 tur . *L. Diuus Commodus. ff. de Iur. fisci. ne-*
 que

que enim ipsi quoque testamentum facere possunt. l. obsides. ff. de testament. quia Ciues non sunt ibi, vbi sunt obsides. Obsides sunt, qui fidei publicæ conseruandæ causa Principi, aut Duci exercitus dantur, vt apud hostes sint. Hanc fidem fallere non licet, hinc captiuis fugere ius est, non ita obsidibus, quos fugientes ex Bodino, & alijs, licuit necare: exempla suggerunt Plutarch. & Liuius. Augustus fidem seruauit etiam latroni Crocoræ, vt ex Dione libr. 56. refert Ioan. à Chokier in Thesauro Politicor. Aphorismor. lib. 2. cap. 12. in fine. Sic Rolandus fidem dormienti Ferraguto exhibuit, vt testatur Turpinus in sua historia, cap. 17; Romani, & qui iure Romano nituntur iure civili cæteris gentibus præcellunt, iure gentium æquales sunt. Alciat. in l. quos nos. ff. de verb. signif. Indè fides hosti quoque data seruanda est. Duaren. ad l. 1. versic. admonet hic locus. ff. de pact. Diu. Ambrosi. libr. 1. officior. cap. 29. Hoc sensit belle Vlpianus in l. conuentio. num. in it. eod. tit. de pact. dum publicas appellauit conuentiones & eas, quæ per Principem fiunt, & quoties inter le Duces belli quædam paciscuntur, veluti, factis inducijs,

quæ

quæ ex Varrone belli feriæ sunt, ne in præfens, & breve tempus inuicem se lacefferent. *l. pælliminius, init. versic. inducia, ff. de captiu.* Duces belli sunt, quorum auspicijs bellum geritur. *Liui. primæ Decad. lib. 4.* Eis data videntur omnia, sine quibus bellum tractari non potest, aut belli pars commissa, nam, & cui iurisdictio concessa est, ea quoque concessa esse videntur, sine quibus iurisdictio ipsa explicari non potest, vt inquit *Iacobolenus in l. 2. ff. de Iurisd. omn. Iudic.* idemque fuit *Pauli sensus in l. ult. ff. de offi. eius, cui mand. est Iurisdic.* Eleganter *Virgilius Æneid. 11.*

*Bis senos pepigere dies, & pace sequestra
Per syluas Teucris, mistique impune Latini
Errauere iugis.*

Supremi Ducis in bello auctoritas, cum summus Princeps vbique præstò esse non possit, necessaria est, vt ostendit *Agathia scholasticus*, de imper. & rebus gest. *Iustinian lib. 4. fol. 114. nu. 20.* Quod tamen ita intelligitur, ne & ipsi Duces excedant propriæ auctoritatis limites. Sicuti procurator, inscio domino, ita Dux belli, iniussu Principis, facultatē transigendi nō habet, *l. mandato generali.*

rali. ff. de procuratorib. l. nulli. ff. de transf. Muneris sui fines excedere semper inhibuitum. l. diligenter. ff. mandati 3. sed maximè in bello. l. 3. §. in bello. ff. de re militar. In bello, inquit Modestinus, qui rem prohibitam fecit, aut mandata non seruauit, capite punitur, etiam si res benè cesserit: potestas desideratur, nec sufficit causa, potestas autem non est, ubi mandatum deficit. Ideò Ducem belli ab alio præpositum nec pacem, nec ligam, nec treguam, (in longū scilicet tempus, gloss. in l. conuentionum. ff. de pact.) sine speciali mandato facere polse, consuluit Afflict. in cap. 1. §. præterea Ducatus. nu. 15. de prohibit. feudi alienat. per Frideric. & pulchrè Roman. in consil. 115. incipit. Viso compromisso, nu. 2. Sic, non Turnus, sed Latinus, & Æneas foedera firmarunt apud Poetā. Quod adeò verum est, vt nec generali, & libero mandato contineatur facultas pacis sancienda, vt aduersus Duarenū differit Alberic. libr. 2. cap. 10. quod & mihi non displicet, nisi casus præcipitis, & irreparabilis necessitatis proponeretur, cui quandoque succumbendum, Iacob, Gothofred. in l. quisquis. cap. 16. C. ad l. Iul. Maiestas. nam nec Deos

E

iplos

ipfos cum necessitate pugnare, scripsit Plato in septimo de legibus.

Iure igitur Senatus Romanus ratum non habuit foedus ab Hostilio cum Numantinis percussum, quemadmodum nec Camillus Dictator, pacem factam cum Brenno Gallorum Duce. Deuictis, & pacem petentibus Macedonibus, Luc. Furio Purpureone, & Marco Claudio Marcello Coss. Q. Martius, & C. Atinius Tribuni Plebis, ad Populum tulere, vellent, suberentue, cum Rege Philippo pacem esse. Liu. libr. 33. Agens Salustius de pace cum Iugurtha Numidarum Rege facta, Senatus, inquit, ita uti par fuerat, decreuit, suo, arque Populi iniussu, nullum potuisse foedus fieri. Fuit olim ius pacis penes Senatum, & Populum; Postquam Reipublicae auctoritas detumuit, id iuris cessit in Principem, sicut apud eundem est etiam ius belli Almeric. Passarell. *lib. 2. de donationib. quest. ult. nu. 32.* & diximus supra. A Principe vero, vel auctoritate Principis pacta inita de foedere publico, de inducijs, etiam diuturnis, de tregua, & similibus, bonae fidei sunt. Elbert. Leonin. emendat. libr. 2. cap. 6. nu. 24. & 25. Amplius dicendum,

ea, quamuis nuda, esse ad agendum efficacia, quia pacta publica non egent verborum adminiculis, Bald. in c. 1. no. 11. in fine. de pact. lal. in l. iuris gentium §. sed cum nulla. nu. 23. ff. eod. tit. Aded autem Principi reseruata est luprema pacis auctoritas, vt pro ea obtinenda possit remittere damna, & iniurias subditorum; quia hoc publicam respicit vtilitatem. Bald. in l. bene à Zenone. nu. 2. in fine. versic. quinimò. C. de quadrien. prascript. Angel. in l. conventionum, in fine. ff. de pact. vbi subdit, ita factum fuisse à Ciuitate Perusij, quando pacem cum Ecclesia composuit: quod prudenter notauit Card. Mantic. de Tacit. & Ambig. conuent. libr. 27. tit. 3. nu. 14. Pace vero per Principem facta, non solum subditi intelligi debent obstricti, verum etiam successores, quia plerumque tam hereditibus nostris, quam nobis met ipsis cauemus. l. si pactum, in fine. ff. de probat. idem Mant. tic. diff. libr. 27. tit. 5. num. 1. & pax perpetua esse debet, nam quæ durare nequit, nec vere pax est, vt inquit Dionys. Halicar. lib. 6. ante finem, de pace cum Latinis sancita, dum celum, & terra eandem stationem obtineret. Sunt Principes, licet mortales, velut

ti mundi aſtra, quorum aſpectu etiam rece-
dente, permanent, & perſeuerant effectus,
vt eleganter ſcripſit prudentia, & eloquentia
Senator inſignis Baptiſta Nanius, Venetæ
Hiſtoriæ libr. 1.

Eſt autem diſputatio inter noſtros, num-
bellum in dubio iuſtum, vel iniuſtum cen-
ſeatur. Tenuit Hoſtienſis, omne bellum
præſumi iniuſtum, & ita ſenſit etiam Arcetius.
in conſ. 14. nu. 7. quare Maſcard. *de probatio-
nib. conſuſ. 168.* conſuſionem poſuit, bel-
lum probari iniuſtum eo ipſo, quod iuſtum
non probetur, ideò *num. 2.* intert, aſſerenti
eſſe iuſtum incumbere onus probandi, iuxta
regulam *l. 2. ff. de proba.* de qua videndus
Harpprecht *in §. non ſolum. inſtitut. de legat.
nu. 39.* Barbatia & ipſe huic opinioni, & par-
ti adhæret *in dict. conſil. 38.* Excipit tamen
Papam, & Imperatorem, in quibus ait, præ-
ſumi iuſtum, non ſic in alijs, & ita firmat
num. 5. & 6.

Sed Abb. Panormitan. *in dict. cap. ſicut.
nu. 13.* tenet contrarium, præſumi ſcilicet iu-
ſtum in quolibet Principe ſuperiorem non
recognoſcente, & Abbatem rectius ſenſiſſe.
ſcribit Menoch. dict. præſumpt. 9. nu. 4. ver-
ſic.

fic. rectius. lib. 6. Et hanc eandem partem tenere videtur etiam Decius *in cons. 691. nu. 4. ex cap. 1. 23. quest. 2.* ubi iustum bellum dicitur, quod ex edicto geritur, id est, ex auctoritate Principis. Quod tamen ita intelligendum est, ut non sola sufficiat auctoritas, nam nec Papa, nec Imperator eo ipso, quod sint supremi, possunt in inferiorem moveri, & bellum gerere, cum & ipsi iustæ causæ inniti debeant, & habeant potestatem pacis, & rectè iudicandi, non autem delinquendi, & opprimendi, ut inquit Abbas *in dict. cap. sicut. nu. 12. versic. item dico.*

Illud autem, quod dictum est, iustum bellum in Principe superiorem non recognoscere, esse præsumendum, maximè procedit quò ad subiectos, & militantes pro eodem Principe: debent enim milites pro causa sui Ducis, & Principis præsumere, nec iura partium ipsi cognoscere, aut ventilare, cum ad eos id non pertineat, ut ostendit Alciat. *in hac eadem l. 1. nu. 11.* & probat text. *in cap. quid culpatur. 23. q. 1. in fine*, ubi ordo servandi ostendit, & probat militem innocentem. Hinc Castrensis *in dict. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. nu. 9.* scripsit, quod subditi

qui mandato superioris bellum exercet, etiam si sit iniustum respectu Principis, non tamen dicuntur iniuste bellare, sed iuste, nam & Baldus quandoque dixit, quod & si bellum non sit iustum in capite, tamen necessitas facit iustum in subditis, igitur, inquit Augustinus *in diff. cap. quid culpatur*, vir iustus, si forte sub Rege, homine etiam sacrilego, militet, rectè potest, illo iubente bellare, si quod iubetur, vel non esse contra Dei præceptum, certum est, vel, utrum sit, certum non est.

Sed hic posset aliquis non improbabili-
ter dubitare, num inter Christi fideles iustum bellum censi possit,

Et quidem non pauca sunt, quæ dubitationem mouere videntur. Nam bellum paci contrarium esse dignoscitur; Pax autem virtus esse videtur, ut in Psalmo, 121. Fiac pax in virtute tua. Bellum itaque vitium, & per consequens fugiendum. Præterea torneamenta prohibita sunt, c. 1. *de torneament.* Ergo fortius bella, quorum torneamenta imagines sunt. *Auth. multa magis. C. de Sacrosanctis. Eccles.* Rursus, Bellum contrariari videtur Diuino præcepto, diligite inimicos.

vestros. Et facit illud Matthei, 5. *non resistis
se malo. & illud, date locum ira.* Et illud quo-
que, *omnis, qui accipit gladium, gladio peri-
bit.* Et quod varias peccandi illecebras, &
occasiones bella suppeditant, dùm omnia cr-
dibus, rapinis, stupris commiscantur, ex qui-
bus Anabatistæ olim tenuerunt (& alij etiam
postea subdolè, & fallaciter, quos recensere
minimè necessarium est) non licere Christia-
nis bellum gerere; & eisdem fauere Tertul-
lianum de idololatria, & Lactantium Diuinar.
institution, libr. 5. refert Liehent. in *Colleg,
Politic. exercitat, 13. quest. 5.*

His tamen non obstantibus contrarium ue-
rius est, ut præter alios, tenuerunt D. Thom.
dict. quest. 40. artic. 1. Didac, Couar, in
dict. cap. peccatum. §. 10. Nauar, in *dict. cap.
contrarium, de pœnitent. distinct. 5. nu. 9.* &
Alciat. in *dict. l. hostes, 118. ff. de verbor. li-
gnificat.* Et facit quod legitur ex Diu, Au-
gust, in sermone, de puero Centurionis, in
cap. paratus, 23. quest. 1. Si Christiana di-
sciplina omnia bella culparet, hoc potius mi-
litibus consilium salutis petentibus, in Euan-
gelio diceretur, ut abijcerent arma, seque-
militiæ omnino subtraherent: cum tamen

E

dica-

dicatur eis, neminem concusseritis, nulli calumnia feceritis, sufficiant vobis stipendia uestra; Quibus proprium stipendium sufficere præcepit, militare utique non prohibuit.

Et quidem Abraham uir sanctissimus bella exercuit; fudit Assyrios, & Deo protegente ceteros hostes profligauit. *Genes. 14. Ioseph Antiquit. iudae. lib. 1. cap. 18.* Item insignes illi Moyses, Iosue, Samson, Gedeon, Machabæi, & alij multi, Deo aut probante, aut iubente, bella gesserunt, & Dauid ipse, qui & Monomachiam transigit cum Golia gigante. *1. Reg. cap. 17.* Denique de bellis Iudæorum, quæ uaria, & magna fuerunt, scribit accuratè sanè, & diligenter Carol. Sigonius, de Rep. Hebræor. lib. 7. cap. 14.

Nec obstant adducta in contrarium; Nam ad primum respondetur, quod pax propriè uirtus non est, sed uirtuti proxima, & socia, sicuti de amicitia dicit Aristoteles in Eticis. Præterea pax absolutè bello contraria non est: imò belli, si est iustum, finis, & obiectum, bellum enim geritur, ut pax queratur, ut supra dictum est, & pacis causa bellum esse suscipiendum, illudque ad pacem, tanquam ad finem referendum, ostendit Aristotel. libr.

7. Politicor. cap. 14. Simile est quod dicitur de motu; Motus in natura non propriè dicitur contrarius quieti, sed via ad quietem. Motus lapidis ad centrum non est quieti contrarius, sed via, & medium ad obtinendum illam in centro, sic bellum pacem affectat, & quærit, nec est illi contrarium, nisi sit iniustum.

Ad secundum respondetur, torneamenta esse prohibita, tanquam periculosa, quod patet ex eo, quia hastiludia, quæ periculo vacant, non prohibentur, ut per Diu. Thomam in responsione *ad quartum*, & per Nauar. in responsione *ad sextum*.

Ad Tertium respondetur, adducta in contrarium esse seruanda, ut dicit idem Diu. Thomas, in præparatione animi, & de consilio, sed quandoque aliter esse agendum propter commune bonum, nam cui licentia iniquitatis eripitur, vtiliter vincitur. Gladium autem sumendum non esse auctoritate priuata, sed bene publica, exponit idem Augustinus in secundo contra Manichæos. Et si olim homicidia in gladiatoribus honorabantur, ut refert Sext. Empiricus philosophus Pyrrhoniar. Hypot. libr. 3. id iustus cunctet in publico

publico bello, etenim omni iure licitum est; lo-
tueri, & libertatem suam defendere, quod
nec Christiana lex nobis abstulit, ut testatur
Alciat. *in dict. l. hostes. ante suam*. Quod
adeo verum est, ut licitum videatur Christia-
no Principi uti milite etiam infideli, quod fe-
cisse Franciscum I. Galliarum Regem, nec
iniuste, refert, & defendit Auctor Colleg.
Politie. *exercitat. 14. quest. 6.* cum ignoscen-
dum sit ei, qui qualitercumque sanguinem
suum redemptum velit, *l. 1. ff. de bon. eor. qua
ante sentent.* Sic Iulius II. Sum. Pontifex an-
no 1510. pro sui defensione, & Civitatis Bo-
noniæ equitum Turcharum turma, necessita-
te urgente, dicitur usus, ut historia referunt.
Hoc autem, licet per se non sit illicitum, pec-
cans tamen sepè potest fieri illicitum, cum
datur occasio templa, ac monasteria diripien-
di, sacra prophanandi, virgines Deo dica-
tas violandi, aliaque patrandi scelera, quæ
maiora sunt mala quovis bono, quod ex bel-
lo posset obtineri, cum infideles fidelibus at-
que catholicis oppidò infesti censeantur, quia
sunt diuersæ conuersationis, argumento text.
in c. laicos. 2. quest. 7. ideoque magna cautione
adhibita, & in magna necessitate id admit-
tendum.

tendum : An verò Principes possint ex iusta causa foedus cum infidelibus inire, & eorum auxilio tueri regna, & principatus suos, late disserit Tib. Decian. *in cons.* 20. *vol.* 3. quicquid eius dicta subuerrere conetur auctor posterior *de Iur. bell. lib.* 3. *cap.* 19.

Quæ autem in bello committuntur etiã inter ipsos fideles, auarè, crudeliter, libidinose, sunt ex abusu singulorum militum, nec retardare debent publicum bonum, cui imputanda non sunt singulorum delicta, Bald. *in cons.* 439. *vol.* 1. Inter Christianos tamen, qui bello sunt capti, serui capientium non fiunt, nec postliminium locum habet, vt post Bartol. & alios aduertit Ioan. Parlador, *dist.* *cap.* 110. *nu.* 13. Et verè Christianorum bella esse omnino auertenda, si fieri possit, indicat egregiè Platonis sententia in V. de Republica, vbi ait, quod quoties Græcia aduersus Barbaros, vel Barbari ipsi contra Græcos pugnant, bellum, inquit, gerere asseremus, & hostes esse natura, & has inimicitias bella vocabimus : Quando verò Græci aduersus Græcos insurgunt, dicemus, eos quidem, natura amicos esse, morbo autem laborare, in hoc Græciam, & seditionibus agitari, scditio.

dicionem autem has inimicitias appellabimus, de quibus iam suprà aliquid diximus, & bellorum ciuiliū fontes esse, ex eodem Platone, Aristotele, & Cicerone deduximus. Satiū esse hominibus, aliquo naturæ, vel consuetudinis vinculo coniunctis, beneficijs, quàm maleficijs certare, Rex olim Anglorum dicebat, vt refert Lambertus Schafnaburgensis. de reb. gestis Germanorum, anno 1074.

Quod autem dictum est, inter Christianos licitum dari bellum, intelligitur de Laicis, nam Clericis interdictum videtur manu propria belligerare, non quia peccatum sit, sed quia tale exercitium eorum statui, & conditioni, vt indecorum, non conuenit. Non congruere firmat etiam Diu. Thomas *dict. artic. 40. quest. 2.* Et facit quod dictum fuit Petro, conuerte gladium tuum in vaginam. Matth. 6. & quod habetur *canon. 1. quest. 8. & sequentib. caus. 23.* cū ijs, quæ scribit Ioan. Dart. *ad dict. caus. 23. cap. 4.*

Possunt tamen Clerici bellantibus assistere, & inducere alios ad iustè bellandum, sicuti in veteri lege mandabatur. *Ios. 6.* quod Sacerdotes sacris buccinis in bello clangerent.

rent. Etiam Papa potest indicare bellum. *cap. igitur. dist. 23. quest. 8.* etiam contra Christianos laicos. *cap. pro humani, cum ibi notat. de homicid. in 6. Abb. in allegato c. sicut. sub. nu. 7. & infra*, & multò magis hortari, & mouere Principes seculares. Sic hortatu Hadriani Pontificis Carolus inclytus Pipini filius arma tulit contra Longobardos, vt refertur *in c. hortatu, ead. quest. 8.*

Denique pro coronide huius dissertationis videndum est, num bellum ex vtraque parte iustum, & licitum dici possit.

Communis opinio negatiua est, vt scribit Andr. Alciatus *Paradoxor. libr. 2. cap. ult.* Nam, cum hostes contrarij sibi sint, contraria habeant iura necesse est, quorum vnum sit iustum, iniustum alterum. Et est communis Theologor. sententia, non posse per se, & seclusa ignorantia, re ipsa esse iustum titulum vtriusque, quia, si constat de iure, & iustitia vnius partis, non licet in contrarium bellare.

Cæterum Fulgosius *in l. ex hoc iure nu. 1. & 2.* aliter statuit, imo scilicet bellum inter Populos, Regesque liberos posse vtrinque iustum existimari, cum iudex communis non existat, qui possit ciuilitè constituere: Vtendum

dum itaque est Iudice bello , auctore Luca-
no, vt quod captum est, veluti adiudicatum
censeatur à Deo ; Hinc captæ Vrbes diripiun-
tur, vt inquit Liuius, deditæ non item, qua-
si transactione quæsitæ, non victoria. Eo-
rum, qui vicerunt, summa potestas in perso-
nas, & Vrbes expugnatas. Personæ seruitu-
te de natura dijiuntur, & de personis fiunt
res. Vrbes & ipsæ deleri possunt, urgente,
aliqua causa, aliàs mitius, & humanius
agendum. Thæbæ subuersæ, ac dirutæ quo-
niam Barbarorum, ac Persarum partes secutæ
contrà Græciam communem patriam conspi-
rarunt : similiter Corinthus, vt cæteris Ciui-
tatibus res novas molientibus metus impone-
retur, deleta à L. Mummio Achaico post an-
num suæ originis 452. & Carthago, diues
opû, vt ait Poeta, studiisque asperrima belli,
cum annos stetisset 667. aratrum passa, ac ve-
luti morte extincta est, vt ait Modestinus *in l.
si vsusfruct. ff. quib. mod. vsusfr. amitt.* quod
contra toederis legem egisset, vt narra: Flor.
lib.2. cap.15. Egregiè Philo ludæus in contu-
maces hostes, & defectores hæc habet in libel-
lo de creatione Principis àte finē ; Quod si ho-
stes obstinati perstiterint in eadem insolentia,
no:

hosti forti animo rem gerant inuictæ iustitiæ
ireti auxilijs, urbem quoque deleant incen-
dio, ne denuò belli sedes fiat hostibus, & vt
exemplo terreantur finitimi: quando homi-
num ingenium ex alienis calamitatibus soleat
discere modestiam. Sic Romanorum fuit
quanta beneficentia in supplices, tanta vti
peruicacia in hostes, belloque, pacique im-
ponere morem.

Parcere subiectis, & debellare superbos.

Victoria prærogatiua dat Victoribus, qui sue-
cedunt in iura eorum, qui victi fuerunt; & si
omnia ceperunt Victores, veluti successores
vniuersales habentur, quasi uictæ ciuitates
esse desierint, vt innuit Bald. *in cons. 367. nu.*
6. vol. 3. & victores sint ipsi à Deo vocati, à
quo pendet præliorum euentus, vt ex eodem
Lucano: *Victrix causa Djs placuit.* Deus
fortunæ Dux est, vt ex Seneca refert Baldus,
teste Ioan. Harpprecht *in S. optionis. inst. de*
legat. nu. 15. & aduertit Agathias, de imper.
& reb. gett. Iustinian. libr. 3. fol. 91. nu. 13.
Nullum itaque ius armis potentius, quia quia
quis viribus potior est, æquiora semper & fa-
cere, & dicere putatur, cum victor extiterit.
Hinc triumphantibus & olim, & hoc quoque

tem

tempore per mœnia diruta in captas Vrbes ingressus, sic teste Guicciardino idem Iulius Pontifex per captæ Mirandulæ mœnia inue-
nitus.

Iudicio bellum in hoc quoque simile de-
prehenditur; In iudicio litigatores ante sen-
tentiam præstito iuramento calumniæ, iustè
excipiunt, ut obleruant DD. in *Auth. offe-
ratur. C. de lit. contestat.* confert text. in *l.
fin. C. de transact. & in l. 1. ff. eod. tit.* ubi tran-
sactio ualet, tanquam de re dubia, & lite
incerta: Promulgata uerò definitiua sen-
tentia, victor iustius egisse creditur, resque
iudicata prò ueritate accipitur, ut scripsit
Vlpian. libr. 1. ad L. Iuliam, & Papiam,
eiusque dictum refertur in *l. ingenuum. ff. de
stat. homin. & in l. res iudicata. ff. de regul.
iur.* Si tam Romani, quàm hostes ex bello
lucratur, & utrinque sunt postliminia, &
seruitutes, apparet, æquo interim iure cen-
seri: & ità cum Raphaele Fulgofio tenuit
etiam Alciatus *dict. cap. ultim. & in l. nostra.
1. num. 11.* ubi ait, non esse absurdum, prop-
ter ancipites sententias, utroque non iniuste
belligerare.

Dubitatio in eo uersatur, quod quis non
debet

debet suæ mordicus inniti opinioni. *c. ne in iudicialibus. de constitutionibus.* Et ut quisque credat, suum Principem fouere bonam causam, non tamen idè existimet, hostem fouere malam, cum & ipse suos habeat sectatores, & quisque abundet in sensu suo. Nostro iudicio iniustam alunt causam Turcæ, & Saraceni, suo verò iustam, quod satis est in re, quæ iuris gentium regulis constituitur. Suum quisque bellum sacrum prædicat, hostes quisque suos impios dicitur, suam quisque causam sanctam appellat.

Mihi in hac re non displicet Didaci sententia *in dict. regula peccatum. §. 10. nu. 6.* ut opinio communis possit procedere quò ad veritatem, Fulgosij vero, & Alciati assertio secundum opinionem, quia, etiam si apud alterum existat iustitia belli, bona tamen fide alter quoque potest belligerare, existimans bonam nutrire causam. Atquè ita posita ignorantia inuincibili facti, aut Iuris potest esse in parte, pro qua vera iustitia est, bellum iustum per se, ex altera itidem bellum iustum, id est excusatum à peccato bona fide, quia ignorantia inuincibilis excusat à dolo. Item saltem ex parte subditorum.

F

sapè

sæpè potest contingere, quod Princeps, qui gerit bellum iniustum, sciat iniustitiam belli; Tamen subditi bona fide possunt sequi Principem suum, & sic ex utraque parte subditi licitè pugnabunt, quod suprà etiam asseruimus. Eleganter Cicero in Orat. pro Marc. Marcell. de bello inter Cæsarem, & Pompeium; erat, *inquit*, obscuritas quædam, erat certamen inter clarissimos Duces, multi dubitabant, quid optimum esset, multi, quid sibi expediret, multi, quid deceret, nonnulli etiam, quid liceret. Sic videmus, aliquid esse iustum, & iniustum, vel aliquid esse iustum, cuius contrarium sit iustius diuersis respectibus, ut deducit Ioan. Sichard. *ex l. exigendi. 12. C. de procuratorib. nu. 18. ibi, non iniuste eum repellere potuit, & ibi, sed multo iustius fuit, huiusmodi defensionem audire. Iusto iustius, æquo æquius inueniri scripsit etiam Bald. in cons. 133. vol. 5. & ista est frequens ratio soluendi legum pugnas. Sic bellum, quod olim gerebant Iudæi contra Amorrhæos erat iustum propter Dei voluntatem eis manifestam, item iustum ex parte Amorrhæorum, qui Dei voluntatis ignari, se à Iudæorum inuasionem defendebāt.*

Et

Et hæc satis de Iure belli, omnia subijciendo censuræ Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, à cuius placitis uel latum unguem recedere, in animo non est, ut in simili protestatus est Decianus ciuis meus initio dicti consil. 20. uol. 3. Hæc, inquam, satis ad Venetæ Reip. belli, pacisque artibus inclytæ amplissimos Senatores, per quandam ueluti causę coniectionem, & raptim, ad inuestigationem, non ad fucum, & ostentationem, qui fuit olim, sensus Alexandri Aphrodisæi in proœmio libelli, de Fato, ad Seuerum, & Antoninum Imperatores. L. D. 1678. Octobr.

AD SVMMVM PONTIFICEM
CLEMENTEM IX.

IACOBI CAIMI.

Epistola Gratulatoria.

Nter publicas gratulationes, quibus Te sacrorum, & Orbis Regimini felicissimè, volente Deo, admotum, vniuersi lætantur, PATER BEATISSIME, votis quoque meis placidam olim Maiestas Tua, ac singularis humanitas viam aperuit, quibus tantum Bonum Christianæ Rei, ac seculo propè periclitanti nunc
tem-

temporis gratularer . Inexplicabili,
ac poenè diuina Tua bonitate fre-
tus , si non fastidis pusillum homi-
nem inter Principes cultores tuos
admittere , purissimi affectus vene-
rationem , meque ipsum ad sacra
vestigia procumbentem , Tibi Anti-
stiri summo , Diuinitati proximo ,
iterum humiliter sacro , dicoque ;
Quod satius esse duxi , quàm Te
pro æterna omnium salute excuban-
tem admiratione timidissima , solo-
que silentio venerari . Neque enim
finè Numine factum existimo , vt
oçtaua à D. Antonij festiuitate die
Tibi Christiani orbis summa com-
mitteretur , vt ex hac Antenoris Ci-
uitate antiquissima , Romæ sorore ,
ad Romanæ Urbis felicitatem insi-
nuandam , & indè ad orbis læti-
tiam , auspiciū deduceretur . Sit

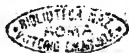
A 3 hoc

hoc felix, sit faustum omnibus; exi-
miam prudentiam Tuam cum incre-
dibili sapientia, ac pietate coniun-
ctam iam mortales venerantur læta-
bundi, iam Te Pastorem ostendis
Populorum peruigilem, longèque
præstantem, Principum simul Pa-
trem, & pauperum, ut ingenti ani-
mi alacritate, & bono omine Cle-
mentem appellari intellexerim, quem
pridem Clementissimum in hac cele-
bri Vniuersitate prædicaueram, &
Nonum, quem Musarum numerum
implentem, & exornantem agno-
ueram, deniq; Maximum, quem an-
teà Optimum orbis vniuersi consen-
sus declarauerat; cui soli difficilli-
mis hisce temporibus reservatum à
Domino, inter luctantia Fidelium
Sceptra

Motos componere fluctus.

Do-

Dominus Te nobis , SANCTISSIMĒ
PATER , exhibuit , excelsum veluti ,
& altius exaggeratum virtutum ra-
dijs Solem ad orientalis Lunæ cruo-
rem diluendum ; Dominus Te diū
fospitem faciat , Mecenatem haſte-
nus , nunc Augustum . Sic voueo ,
vt positis armis , miteſcat ſeculum ,
Orbiſque diſcordijs feſſus ſub tanto
Principe iterum Iulias Leges exci-
piat , & bona fide Romam adoret .

Dat. Patavij , Idibus Iulij . 1667.

F 7

372520

I N D E X

RERV M MEMORABILIV M.

A Brahamus, & alij viri iusti bella gesserunt, au- spice Deo.	12
Accursius notatus.	16. 17
Aeneas ad Latinum misit legatos ante bellum.	52
Agilulfus Rex leges tulit de Duello.	23
Aliena innadere iniquum.	32
Anabatistæ tenuerunt, non licere Christianis bel- lum gerere.	72
Andreas Tiraquellus notatus.	47
Amor, & odium corrumpunt iudiciū.	81
Animalia bruta sensum bellandi habent.	6
Lesæ exercent arma naturalia.	9
Apes exemplum exhibent Monarchiæ.	10
Arma parantibus occurrendum.	34
Arma Romani capiebant, aut pro salute, aut pro fide.	35
Arma, & leges mutuo fouentur auxilio.	6
Arma naturalia lapides, lignum, ferrum.	7
Artes Imperatoriæ.	50
Auctores tractantes de Iustitia belli.	13. 14
B Aldus reiectus in materia Duelli.	28
Bella ex Iure gentium.	7
Item ex Iure naturali.	8
Perpetuò duratura.	12
Ciuitia vnde oriantur.	21. 22
	De

Memorabilem;

Decerni solita per Fœciales.	66
Belli necessitas,	11
Simulachrum in Foro.	6
Iusticia plura desiderat.	13
Finis, & obiectum.	44
Incommoda, & mala.	45
Commenta.	50
Bello iustè capta fieri capientium.	13
Bellorum abusus.	11
Iura quoque sancita.	12
Bellatores, & bellaces differunt.	28
Bellum quid.	12
Vndè dictum.	ibid.
Iustum, & iniustum.	11
Inter Deos agitari ex Philosophis, & Poetis.	5
Iustum non nisi à Principe supremo indictum.	15
Olim dictum & duellum.	16
Non nisi prius omnibus tēratīs suscipiendum.	27
Facile sumitur, ægerrimè desinit.	29
Triplex, Vindicatiuum, Defensiuū, Punitiuū.	30
Vt sit iustum exigitur iusta causa.	ibid.
Aggressiuum, actus iustitiæ vindicatiuæ.	ibid.
Iustum contrā infideles.	39
Iuris naturalis, gentium, & ciuilis.	54
Agendum vi, & insidijs, non crudelitate, & perfidia.	61
In dubio iustum ne, an iniustum censendum.	68
Iustum in subditis, licet quandoque iniustum in capite.	70
Iustum pē inter Christi fideles.	70

Ra-

Index Rerum

Rationes prò negativa sententia .	71
An possit esse licitum ex vtraque parte .	<u>77</u>
Quandoque iustum vtrinque .	82
Beneficijs satius certare , quam maleficijs .	<u>76</u>
Bona fides excusat à dolo .	81
C Aput hominis trahit totius corporis religionem .	44
Carolus hortatu Hadriani bella gessit contra Longobardos .	<u>77</u>
Carthago cur aratrum passa .	78
Causæ iusti belli .	31. <u>36. 40</u>
Causam belli sæpè duplicem .	41
Christiano Principi , an , & quando liceat vti milite infideli .	<u>74</u>
Ciuium bellorum calamitas .	22
Claudius Britannias adiecit imperio .	<u>41</u>
Ciuitates subditæ confœderationum ius non habent .	20
Clericis interdictum manu propria belligerare .	<u>76</u>
Colore quæsito innocentiam potentia frangi .	41
Communio rerum parit discordiam .	10
Consilia temporum sunt .	28
Consilio in capiendo prudentia , in dando fides requiritur .	28
Consilium ex causa mutare sapientis est .	ibid.
Consuetudo duelli reprobata .	24
Corinthus , & Thebæ cur subuersæ .	<u>78</u>
Curandum , ne hostis fiat ita magnus , vt possit nos opprimere .	<u>35</u>
D ecius non receptus in proposito duelli .	<u>23</u>
	De-

Memorabilium.

Deliberandum maturè,	28
Denunciandi mos in bello, & in foro,	57
Denunciatio forensis,	58
Deus Fortunæ dux.	79
Diffidatione omiſſa, bellum illicitum.	58
Diffidatio fundata in iure naturali.	59
Necessaria in iusto bello.	52
Diffidationis exemplum.	57
Diffidationi congruū tempus subdere necessariū.	60
Disciplina militaris acrius retinenda.	56
Diffidium inter Paulum, & Celsum, conciliatur.	43
Dolus bonus.	50
Dominiorum distinctio & ipsa parit discordiam.	11
Duellum utroque iure prohibitum.	23
Quid, ibidem. Origo, ibidem.	
Quando, & quatenus licitum.	24
Duellum 13. Itatorum cum totidem Gallis.	25
Ducum belli pactiones.	63
Duces belli possint.	64
E xercitus ingressus Prouinciam, quid possideat.	41
Eorum, qui vicerunt, summa potestas in personis, & res.	78
Equo equus inueniri.	82
Expectare vim præsentem quis non tenetur.	34
F allacijs, & dolo qui in bello vsi.	51
Feminas in Prouinciam, in castra ducere inhibendum.	54
Fides hostibus data seruanda.	62
Finitimos bella sollicitant.	15

Fla;

Index Rerum

Flagitia singulorum retardare non debent publicum bonum.	75
Fortes viri unum diem neque metuant, neque optant.	60
Fulgosij opinio de bello vtrique iusto.	77
Fundarum origo.	7
Funditores milites.	ibid.
G ladium fumere non licet auctoritate priuata, sed publica.	73
Gradu lento procedendum ad prælium, quomodo intelligendum.	28
Græcorum bellum cum Troianis, an rectè susceptum.	37
H omines inter se natura inimici non sunt.	32
Hostes qui dicantur.	15
Hostibus parcendum subiectis, obsistendum peruicacibus.	79
Hostiensis opinio, & aliorum reiecta, de iustitia belli.	68
I llicitum fit per accidens quod non est illicitum per se.	74
Imperator iure Populi Romani utitur.	17
Indicendi belli forma.	53
Inferiores Principes cur belli ius non habeant.	29
Inferiorum Principum bellum quando iustum.	ibid.
Inimicus quid facere possit cogitandum, non quid debeat.	34
Iniuria etiam à socijs repellenda.	35
Insidijs uti licitum in bello.	49
Intencio rectè bellantium.	44

Memorabilium.

L Abores militares.	45
Lactantius non receptus.	71
Latrones, & prædones differunt.	16
Leges bella temperant.	6
Leges silere inter arma, quomodo intelligendū.	55
Legibus ubi agi potest, cessare debet vis, & imperium.	19
Legibus strictius agitur cum militibus, quam cum Paganis.	55
Lentuli dictum de Carthagine.	34
Longobardi in Italiam inuexerunt duellum.	23
M Acchiaeus redarguitur.	44. 45
Machinarum origo.	52
Maiestatis rei non sunt omnes perduelliones.	25
Mandata in bello strictè intelligenda.	65
Manu militari vtuntur & Iudices.	7
Militia, prò tessera.	48
Militia accedere volentibus ad Remp. necessaria.	47
Militares exercitationes.	48
Milites nobiles existimari, & quatenus.	47
Milites Reip. necessarij.	ibid.
Milites maiori curæ Principibus, quam pagani.	ib.
Militi bis peccare non licet.	49
Militum scholæ, prouentus.	47
Motus non est propriè contrarius quieti.	73
Multa sunt & iuris gentium, & naturalis.	9
N Ationum antipathia non naturæ ratio, sed vitium.	32
Necessitas inter iuris constituendi causas reponitur.	29. 39
	Non

Index Rerum

Non semper idem vir bonus; & bonus ciuis.	38
O Bfides qui.	62. 63
Offendentem Principem euadere subditum.	
offenso, ratione delicti.	32
Omnia necessitati subiecta.	65. 66
P Acis in violatores iurisdictionem acquirit Ec- clesia.	46
Pactum Dux belli firmare nequit.	65
Pacis commendatio.	46
Pacta publica, etiam nuda efficacia.	67
Patria parentibus anteponenda.	38
Patriæ defensio iusta belli causa.	37
Patronorū, & clientū vñs, fomes bellorū ciuiliū.	22
Pæne militares.	56
Perduelles qui.	16
Perduelliones non omnes rei maiestatis.	25
Pontifex summus belli indicendi ius habet.	17
Pontificis duplex potestas.	17
Pomponius l. C. notatus.	38
Potentia nimia suspecta.	34
Prædones, & fures differunt.	16
Prælium non idem quod bellum.	60
Princeps in bello fungitur vice iudicis criminalis in hostes.	27
Princeps miser, apud quem vera reticentur.	28
Principes habentes superiorē ius belli non habent.	19
Ratio. 20. declaratur,	ibid.
Principis persona refert Rempublicam.	18
Principatus iura nec Princeps minuire potest.	26
Principes veluti mandati Astra,	67. 68

Prin-

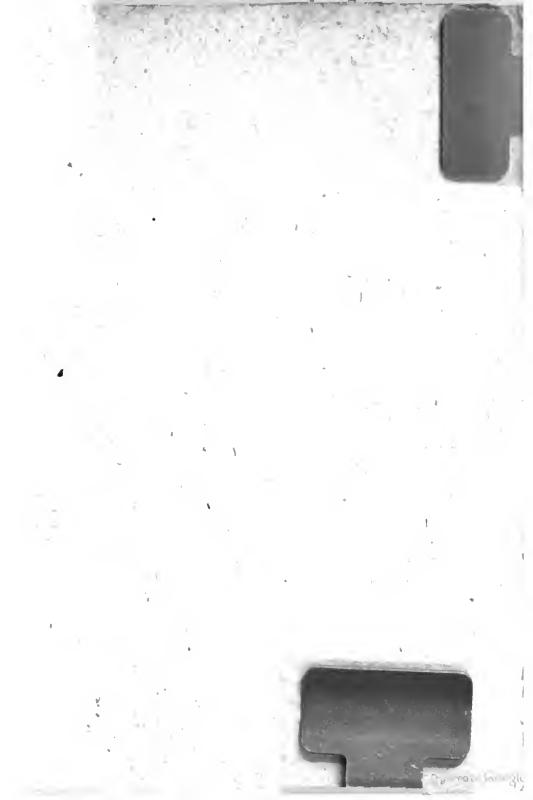
Memorabilium]

Principes an fœdus inire possint cum infidelibus.	75
Principum controuersia sæpè remissæ Principibus, vel Iurisconsultis.	29
Priuatæ personæ ius belli non habent.	21
Nec eorum, quæ ad bellum tendunt.	ibid.
Priuatus nemo, inscio Principe, castra munire po- test.	21
Prouocatio armorû vndè, ex Platone, & Aristot.	33
Q uæstiones iuris soluendi ratio.	82
R atio belli inter Principes.	27
Rebelles potius, quam bello, executione inris- dictionis coercentur.	30. 36
Reges Galliarum, Hispaniarum ius belli habent.	15
Rigor in pace Tyranni, equitas boni Principis.	55
Rixa propriè inter priuatos.	23
Ex conuentione assumpta, duellum.	15. 33
Romanæ potentia fines amplissimi.	41
Romani quandoque aperta causa belli occultam obtexuerunt.	36
Romanorum fortissimus L. Sicinius.	38
Relandus dormienti Ferraguto fidem seruauit.	63
Romani lege Populi bella decernebant.	15
S acrilegia parua puniuntur, magna triûphant.	42
Seditio inter Principem, & Rempubicam.	15
Seditiones quid pariant.	21
Vndè oriantur.	22
Stratagemata in bello.	50
Non perfidia.	63
Subditi an inuiti possint à Principe alienari.	26
Sub.	

Subditi quâdoq; in bello iniusto, iustè belligerâr.	82
Subditi; & milites præsumere debent pro causa sui Ducis, & Principis.	69
Subditi alieni, an contra Dominû defendi possint.	43
Serui militare prohibiti apud Romanos, & Cretenſes.	54
T ertullianus non receptus.	71
Teucrisententia reiecta.	34
Traianus ampliavit imperium.	41
Transigendi ius Duces belli non habent.	64
Triûphantiu in victas vrbes ingressus per mœnia.	79
Tutione sui, & libertatis lex christiana	<u>permittit.</u> 74
V eneficia in bello damnata.	61
Venetorum in socijs defendendis fides.	35
Venetorû Ciuitas fundata in mari, natura libera.	19
Ius belli indicendi habet.	ibid.
Victores veluti successores in iura hostium deuiſorum.	79
Victoria incruenta præstantior.	51
Vita hominis militia.	5
Diuisa in duo tempora, bellorum, & pacis.	6
Vim vi repellere, iuris naturalis.	9. 33
Vltio quatenus licita bello.	31
Vrbes captæ diripiuntur, deditæ non item.	78
X erſes reprehensus.	28

Errata Corrigit Ltgentis prudens humanitas.

F I N I S.

BIBLIOTECA